

Samfunn for alle

NORSK FORBUND FOR UTVIKLINGSHEMMEDE

2021

Annerledeslandsmøtet
Side 6

Vi håper det blir sommerleir
Side 24

Politiet diskriminerte
Side 28

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede

**LANDSMØTET
12.-13. MARS**

Vel blåst!

Hedvig Ekberg
Generalsekretær

A få gjennomført vårt landsmøte denne gangen har vært litt av en reise. Det startet med nedstengningen av Norge i mars i fjor. Vi innså ganske raskt at landsmøtet, som skulle holdes i september, ville bli vanskelig å gjennomføre. Blant annet fordi fylkeslagene ikke ville ha mulighet for å holde sine årsmøter og få meldt saker til landsmøtet. Det ble besluttet å utsette landsmøtet til mars 2021, for da ville pandemien være over og vi kunne møtes fysisk. Så feil man kan ta.

Vi håpet i det lengste på å kunne holde et fysisk landsmøte, men innså i januar at det ikke ville la seg gjøre å samle utsendinger fra hele landet. Det ble derfor besluttet at landsmøtet skulle være delvis digitalt og delvis fysisk. Alle utsendinger fra de enkelte fylkeslagene skulle møtes på et valgt hotell i sitt fylke, mens landsstyret, noen gjester og administrasjonen skulle møtes på et hotell på Gardermoen. Jo nærmere vi kom datoen for landsmøte, jo flere restriksjoner og nedstengte kommuner ble det.

Når dagen for landsmøtet kom, var det noen som satt fylkesvis sammen, og noen satt alene. Det var derfor med stor spenning vi åpnet landsmøtet. Ville alle klare å ta i bruk den digitale løsningene som skulle brukes? Svaret på det er ja.

Vi skal be utsendingene om tilbakemelding på hvordan de opplevde å ha landsmøtet digitalt. Foruten det tekniske er det viktig å få tilbakemelding på om de opplevde at de demokratiske prosessene ble ivaretatt. Blir spennende å se hvordan svarene blir.

Uansett hvordan svarene blir, syns jeg vi skal konkludere med at neste landsmøte skal foregå fysisk. Det er noe som skjer i det fysiske møtet mellom mennesker.

Til slutt ønsker jeg å gratulere ny forbundsleder og det nye styret med valget og gi en stor takk til tidligere forbundsleder og styre for et supert utført verv.

Samfunn for alle

**Medlemsblad for
Norsk Forbund for Utviklingshemmede**

Fem utgivelser per år
Årsabonnement: 400 kroner
ISSN: 0803-5105

Ansvarlig redaktør:
Jens Petter Gitlesen
jpg@nfunorge.org

Korrektur:
Ann-Elisabeth Grønhaug
Helene T. Strøm-Rasmussen

Adresse:
Samfunn for Alle,
NFU Postboks 8954
Youngstorget
0028 Oslo

Sentralbord: 22 39 60 50
E-post: post@nfunorge.org
www.nfunorge.org
www.facebook.com/NFUorge

Annonseakvisitør:
Salgs Forum AS
Tlf: 51 31 57 00/91 59 05 78
E-post: post@salgs-forum.no
www.salgs-forum.no

Forsidebilde: Jens Petter Gitlesen

Design og layout: Marte Louise Lilleby / Aase Bie
Trykk: Gunnarshaug trykkeri

Utgivelse 3, 2021 kommer uke 24
Frist for saker: 28. mai
Annonsefrist: 28. mai

INNHOOLD

- 4** LEDER: Styrk laget
- 6** Annerledeslandsmøtet
- 8** Den nye forbundslederen
- 12** Det nye landsstyret
- 22** Landsmøteuttalelser
- 24** Velkommen til sommerleir 2021
- 26** Karin Andersen fikk NFUs ærespris
- 28** Vest politidistrikt ...
- 30** Lei av korona og smittevern
- 32** Vokt din plass i vaksinasjonskøen!
- 35** Ærlig og oppriktig av Guri Melby
- 36** SAFO: Segregering i skolen gir ekskludering i arbeidslivet
- 38** Internasjonalt
- 40** Skoleopphold for selvstendigjøring
- 43** Menneskerettighetene står svakt

Styrk laget

Tom Tvedt
Forbundsleder

Landsmøtet er over og NFU-hverdagen kommer inn over oss. Oppgavene står i kø og flere oppgaver vil komme. Likeverdsreformen, stortingsmelding om grunnleggende rettigheter til mennesker med utviklingshemning, vergemålsreformen og ny struktur i videregående opplæring er kun noen av sakene som forhåpentligvis skal behandles før Stortinget tar sommerferie.

Covid-19 har ført til store begrensninger også for aktiviteten i NFU. Organisasjonsarbeid er å møte folk. Samtaler kan saktens tas over telefon og møter kan tas på nettet, men en blir ikke godt kjent med nye folk gjennom nettmøter. Mange har blitt passivisert gjennom ett år med nedstengninger, hjemmekontor, kun digitale møteplasser og fravær av sosialt samvær. Vi får håpe at denne situasjonen går mot slutten. Vi trenger å møtes for å bygge laget vårt enda sterkere.

ARBEID OVERFOR KOMMUNENE MÅ PRIORITERES

På vårt landsmøte fremmet NFU Trøndelag fylkeslag et forslag om hvordan vi bør utvikle oss som organisasjon og bli enda bedre som lag. Vi bør bli flinkere til å jobbe opp mot kommunene. Det er kommunene som er den viktigste parten i boligpolitikken. Det er kommunen som fatter vedtak om bistand, avlastning og spesialundervisning. Kommunene skal legge til rette for en meningsfull fritid. De fleste vekstbedriftene er kommunale aksjeselskap. Skal NFU jobbe for likestilling av mennesker med utviklingshemning, så må en være aktive i kommunene.

Vi har utrolig mange kommuner, 356 totalt. NFU sentralt kan bistå lokal- og fylkeslag, men vi er alt for få og alt for små til å ta ansvaret for utviklingen på kommunalt nivå. Vi trenger aktive lokallag som gir innspill til lokalpolitikkerne.

ALLE PARTIENE ØNSKER DEN BESTE POLITIKKEN

Jeg har lang erfaring som politiker og vet at alle politikere i alle partier ønsker å ha den beste politikken og ta de beste standpunktene. Politikere er tilsnakkendes

og ønsker innspill om saker som skal behandles. NFU bør benytte anledningene og gi innspill til god politikk. Men helst bør innspillene komme før sakene behandles. Etter at politikerne har fattet vedtak, så vil de stort sett måtte forsvare sine vedtak. Det er ikke opp til den enkelte politikeren å endre verken partiens standpunkt eller kommunestyrets vedtak.

ETABLER LOKALLAG OG STØTT LOKALLAG

Over helgen skal jeg til min hjemkommune, Randaberg. Det skal etableres et lokallag. Det er mange år siden lokallaget døde hen, og NFU-medlemmene i Randaberg nøt godt av de sosiale arrangementene i NFU Stavanger lokallag og NFU Rogaland fylkeslag. Men i fjor kom et vedtak i kommunestyret om å etablere et stort bofellesskap. En rekke pårørende tok kampen opp og nå resulterer kampen i stiftelsen av NFU Randaberg lokallag.

KOMMUNESTYRETS SAKER BESTEMMER LIVSSITUASJONEN

I NFU er det medlemmene og aktiviteten lokalt som er vår fremste styrke. Det er der hovedaktiviteten foregår, og det er der våre medlemmer og tillitsvalgte gjør et uvurderlig arbeid. Å bli sett og være endel av et fellesskap, er viktig for alle. Møteplassene og aktivitetene er viktige i seg selv, men skal vi sette dagsorden og få gjennomslag for våre politiske kamper, så starter de oftest med enkeltsakene i lokalsamfunnene der folk lever sine liv.

VI SKAL BLI BEDRE PÅ SAMHANDLING

Det nye landsstyret skal nå starte arbeidet sammen med fylkes- og lokallag. Vedtakene fra landsmøtet skal omsettes til politikk og til nye gjennomslag for NFU. Vi skal bli bedre på samhandling, både på det politiske arbeidet og på det å styrke oss som organisasjon og inkludere enda flere som trenger en sterk interesseorganisasjon.

Ikke minst skal vi følge NFUs formål, nemlig å jobbe for et likestilt samfunn.

Mios BPA gjør det enklere å være alenemamma

Datteren til Karoline Myrland Hagen, Ine, har dyskinetisk cerebral parese. Det å bistå og hjelpe Ine tok veldig mye tid og krefter, og Karoline levde et isolert liv med lite tid til å drive med egne interesser. Etter at Ine fikk BPA fikk Karoline en enorm lettelse i hverdagen.

Karoline ønsket ikke å bruke avlastningsbolig, men ønsket å styre selv når, hvor og hvem som skulle utføre assistansen for Ine. Med BPA ble det mye enklere å planlegge hverdagen deres.

Nå kan Karoline sette av tid til å gjøre det hun selv ønsker og opprettholde et sosialt liv, mens Ine er sammen med assistenter som hun er trygg på. Ine ønsker å klare ting selv, og det kan hun med bistand fra sine assistenter.

Det å ha BPA gjør at Ine har mulighet til å utforske og utvikle seg uten å være like avhengig av mamma. Nå får Ine en følelse av å være selvstendig, og Karoline har frihet til å kun være mamma.

Karoline har også mye større fleksibilitet i jobben, fordi Ine har assistenter som kan steppe inn på kort varsel ved behov i en hektisk jobbhverdag.

Det hjelper å snakke med noen som har peiling, og våre rådgivere har personlig erfaring med BPA. Ta kontakt med oss så bistår vi med det du måtte lure på og hjelper deg med å skrive søknaden din - helt kostnadsfritt.

BPA trenger ikke være vanskelig.

Ring oss på 40 05 40 07, eller besøk oss på www.mio.no for å få vite mer.

Annerledes-landsmøtet

Et digitalt landsmøte fungerer greit med hensyn til sakspapirer og avstemninger, men særlig sosialt er det ikke.

AV: Jens Petter Gitlesen

FOTO: Pia Ribsskog

Våren 2020 valgte landsstyret å utsette landsmøtet fra september 2020 til mars 2021. Vi ville vente til smittesituasjonen hadde bedret seg. I etterpåklokskapens lys, var ikke det en særlig klok beslutning. Nettopp på grunn av smittesituasjonen, var vi nødt til å planlegge et delvis digitalt landsmøte. Delegationene fra fylkeslagene skulle være samlet i sine respektive fylker, mens landsstyret skulle være samlet på Gardermoen.

Dagene før landsmøtet, ble det satt nye smitterekorder flere steder i landet. Mange steder ble det umulig å møtes. Lokale smittevernbestemmelser var til hinder både for besøk og arrangementer. Landsstyret kunne heller ikke samles på Gardermoen. De lokale smittevernbestemmelsene åpnet kun for fem deltakere på møter arrangert på nettet. Stressnivået var høyt dagene før landsmøtet, og planer måtte revideres daglig. Men det var stor velvilje og forståelse i organisasjonen. Når situasjonen først var slik som den var, gikk landsmøtet rimelig glatt og knirkefritt.

Landsmøtet startet på ettermiddagen fredag den 12. mars og ble avsluttet lørdag ettermiddag. Det er ny rekord. Ordinært går landsmøtet over tre dager. Men slik er det med nettmøter. De er korte og effektive, korte pauser, ingen felles lunsj eller middag. Alle formalitetene ble fulgt og ordstyrerne som tok jobben på få timers varsel ledet oss upåklagelig gjennom sakslisten. Men det var stusslig å stå på talerstolen i et stort lokale uten tilhørere. Vi mistet noe av det viktigste med et landsmøte: Det å treffe hverandre, møte andre tillitsvalgte, hilse på gamle kjente, etablere nye bekjentskaper og identifisere oss med hverandre, saken og organisasjonen som vi jobber for. Et landsmøte er mer enn sakspapirer og avstemninger. Denne gangen gikk vi dessverre glipp av de sosiale sidene med et landsmøte.

På NFUs nettsider finner en saksdokumenter og protokoll fra landsmøte. I dette nummeret av Samfunn for alle presenteres det nye landsstyret, landsmøteuttalelsene og NFUs ærespris.

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede

LANDSMØTET
12.-13. MARS

TIDLIGERE FORBUNDSLEDER

Jens Petter Gitlesen på talerstolen i et tomt og mørkt lokale.

LANDSMØTET BLE LOSET VEL I HAVN

av Evy Utne Knutsen og Geir Tore Søreide som tok jobben på kort varsel på grunn av endring i smittevernsreglene.

Hvem er Tom Tvedt? Hva vil Tom Tvedt?

NFU har fått ny forbundsleder. Tom Tvedt kom inn fra sidelinjen. Mange lurer nok på hvem Tom Tvedt er og hvorfor han takket ja til å være kandidat til landsmøtets valg av forbundsleder. Vår nye forbundsleder har vært ordfører i Randaberg, fylkesordfører i Rogaland og idretts-president. Men det er noe helt annet å være forbundsleder i NFU.

TEKST OG FOTO:

Jens Petter Gitlesen

Jeg er far til to barn med funksjonsnedsettelse og har erfart hvordan samfunnet ikke er tilpasset alle, dessverre. Gjennom reisen sammen med mine barn fikk jeg innsikt og kunnskap om det samfunnet har laget av hindringer for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Jeg startet min politiske karriere for å bygge ned disse samfunnsskapt barrierer, både fysiske og mentale barrierer, og jobbe for et samfunn for alle, sier NFUs nye forbundsleder.

DEN SOSIALE FORSTÅElsen AV FUNKSJONSnedsettelse

- Vi må bort i fra den medisinske modellen hvor mennesker med funksjonsnedsettelse forklares og forstås ut i fra sin funksjonsnedsettelse. Den sosiale forståelsen skiller mellom funksjonsnedsettelse og funksjonshemming. Funksjonsnedsettelsen er det ofte ikke så mye å gjøre med, men hvor hemmende en funksjonsnedsettelse er, kommer først og fremst an på samfunnets utforming. De som har hovedansvaret for samfunnsutformingen, er politikerne. NFU er en klar politisk organisasjon og har vært en politisk organisasjon siden etableringen i 1967. NFUs formål er å jobbe for likestilling av mennesker med utviklingshemning. Det betyr at mennesker med utviklingshemning skal være likeverdige, ha samme rettigheter

og samme muligheter som andre. Dette er et klart politisk standpunkt. Skal en jobbe for å nå NFUs formål, så må en jobbe politisk.

- Du har ingen lang fartstid i NFU, men har en stor del av livet vært en arbeiderpartipolitiker. Vil NFU bli et slags arbeiderpartilag?

- NFU skal være politisk, men ikke partipolitisk. Vi skal ikke binde oss til noen partier. NFUs syn og målsetninger finner en i vårt formål, våre prinsipper og landsmøteuttalelser. Vi finner dem ikke i partiprogrammer eller regjeringserklæringer. Arbeidsprogrammet som ble vedtatt på årets landsmøte, vektlegger FNs funksjonshemmedekonvensjon (CRPD). Den konvensjonen gjelder for alle situasjoner, alle steder og gir sammen med prinsippene et særdeles godt grunnlag for utøvelsen av NFUs politikk. Alle partiene er viktige. I Norge er det slik at vi stemmer på partier. Det er partiene som fremmer kandidater til våre demokratiske organ. Partiene lager partiprogram og regjeringserklæringer. I avstemninger både i kommunestyre, fylkesting og Stortinget, må de enkelte representantene stemme for partiets syn. Det er også viktig at vi har medlemmer som representerer alle partiene, da vil vi ha en mye større påvirkningskraft.

→

NFU MÅ VÆRE INNE MED ALLE PARTIER

- Det varierer hvilke partier som har regjeringsmakt, flertall i kommunene og så videre. Flertallet varierer over tid. NFU vil alltid ha flertallet med på sitt syn. I høyrestyrte kommuner, vil vi ha vårt syn gjennom i Høyre. I sosialistisk venstreparti-styrte kommuner, vil vi ha vårt syn gjennom i Sosialistisk Venstreparti (SV).

- Men politisk erfaring er bra for NFU. Har en politisk erfaring, så vet en mye om hvordan en bør gå frem for å kunne få politisk gjennomslag for sine forslag. Jeg håper at flest mulig med politisk erfaring engasjerer seg i NFU. Vi trenger folk som kjenner de politiske systemene. Om folkene kommer fra Rødt, KrF, Høyre eller andre partier, er underordnet, men partipolitisk erfaring er et gode.

NFU SKAL IKKE VÆRE ET IDRETTSLAG

- Både jeg og NFU hadde god kontakt med deg da du var idrettspresident. Du sikret en god organisatorisk forankring av Special Olympics, paraidretten og inkludering av mennesker med nedsatt funksjonsevne i den organiserte idretten. Du har selv vært på Norges håndballandslag. Jeg vet også at du lokalt og regionalt har lagt til rette for idrett for mennesker med utviklingshemning. Kan det tenkes at din bakgrunn fra og fokus på idretten drar NFU i retning av å bli et idrettslag?

- Nei! Da vi hadde tett kontakt i forbindelse med Special Olympics, så var det nettopp for at mennesker med utviklingshemning selvsagt skal være en del av idrettsbevegelsen. Idrett er både en sosial møteplass og er bra for folkehelsen. Vi trenger flere tilbud med fritidsaktiviteter. Med idrett som fritidsaktivitet, så får en kombinert forebyggende helsearbeid med det som er gøy. Idrett har betydd mye for meg. Jeg ønsker at alle skal få oppleve den gleden som jeg har hatt via idretten, både på og utenfor banen. Jeg vil anbefale alle å delta på sitt nivå. Idretten organiseres gjennom idrettsbevegelsen, ikke gjennom NFU. Men NFU skal selvsagt ha et ord med i laget når idrettsbevegelsen skal foreta viktige avgjørelser som angår medlemmer med utviklingshemning. Det at medlemmer og sympatisører av NFU også deltar som frivillige ved trening og arrangementer, er noe annet. Ser en bort i fra toppidretten, så er idrettsbevegelsen en stor dugnad.

Vi skal være én forening og ett lag!

- Det som skal oppta NFU er at idrettsbevegelsen ivaretar tilbudet til mennesker med utviklingshemning, og at myndighetene legger til rette slik at alle som ønsker får mulighet til å delta på trening og i konkurranser. For noen år siden opplevde jeg at påmeldte deltakere måtte trekke seg fra arrangementet på grunn av vaktskifte i bofellesskapet hvor de bodde. Slik kan vi ikke ha det. Siktemålet med omsorgstjenestene er å sikre den enkelte et mest mulig aktivt liv sammen med andre. Da må en legge til rette for aktivitet, ikke hindre aktivitet. Jeg har også fått med meg at mange har problemer med å komme seg til trening og konkurranse. Slik skal vi heller ikke ha det!

- NFU bør jobbe med idrett, men på samme måte som en jobber med bolig, arbeid, tjenester osv. Vi må jobbe for at det legges til rette for et samfunn hvor alle kan delta, ha samme rettigheter og samme muligheter.

- Som ny forbundsleder med tom kalender og tomt kontor, så er det nok av saker som du kan ta tak i. Hvilke saker har du tenkt å prioritere?

- Før landsstyret kommer med prioriteringer, så må landsstyret komme sammen. Foreløpig har vi kun hatt ett kort møte. Jeg har heller ikke vært på kontoret og blitt kjent med administrasjonen. Alle har jo hjemmekontor for tiden. Jeg har tatt noen telefoner for å bli litt bedre kjent med fylkeslederne. Det er for tidlig å komme med prioriteringer. NFU skal være en selvstendig uavhengig organisasjon som følger opp vårt formål, våre landsmøtevedtak og som jobber for medlemmenes beste.

NFU MÅ FØLGE MYNDIGHETENES PRIORITERINGER

- Prioriteringene er kanskje heller ikke det viktigste. Det kommer mange viktige saker fra myndighetene, saker som er på politisk dagsorden og som NFU må ta tak i. Snart kommer stortingsmeldingen om rettigheter til mennesker med utviklingshemning. Helse- og omsorgsministeren har varslet at det skal komme forslag til endringer når det gjelder bruken av tvang og makt. Det å ta tak i aktuelle saker som er på dagsorden, vil oppta mye av kapasiteten. Men prioriteringer og satsninger vil komme. Vi har fått et utrolig sterkt landsstyre. Administrasjonen ruller og går upåklagelig. NFU har mange dyktige og iherdige tillitsvalgte i fylkes- og lokallagene. Jeg ønsker å ha et stort fokus på fylkes- og kommunelagene, det er der mye av aktiviteten foregår og mye av politikken praktiseres.

- Vi skal være én forening og ett lag! Vi må bare håpe for oss alle at koronaens tid snart er over, og at vi kan begynne å treffes og videreutvikle den flotte organisasjonen vår. Det gleder jeg meg till! ■

Forbundsleder Tom Tvedts landsmøtetale

Før valget av ny forbundsleder i NFU, fikk Tom Tvedt presentere seg for landsmøtet. Her gjengis landsmøtetalen til NFUs nye forbundsleder.

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede

LANDSMØTET
12.-13. MARS

KJÆRE LANDSMØTE!

Rundt år 2002 ble jeg kontaktet av Jens Petter. Han var en far som var opptatt av å legge forholdene til rette for barn med utviklingshemning. Jeg var ordfører og Jens Petter søkte politiske råd. Jeg startet min politiske karriere fordi jeg også er far til to med funksjonsnedsettelse og ønsket å jobbe for et samfunn for alle. Vi delte engasjementet og målet med å endre verden for våre barn.

Jeg har truffet Jens Petter og NFU mange ganger. Da jeg var idrettspresident delte vi fokuset på idrett for mennesker med utviklingshemning og Special Olympics, og idrettsaktivitet i hverdagen. Jeg har vært tungt involvert i Superlekene, en stiftelse som jobber for idrettsstevner for mennesker med utviklingshemning, og som har som mål å spre seg over hele landet. Da Randaberg kommune planla å etablere et institusjonslignende bofellesskap for mennesker med utviklingshemning i 2020, ble jeg også kontaktet for å bidra til politiske påvirkning.

NFU er i nasjonal sammenheng en liten organisasjon. LO har 950.000 medlemmer. Under Norges Idrettsforbund er det 2,1 millioner medlemmer. Turistforeningen har rundt 300.000 medlemmer. Men tillitsvalgte og medlemmer av NFU har all grunn til å være stolte. Organisasjonen markerer seg

imponerende godt med en liten brøkdel av ressursene til de store organisasjonene, men med stor synlighet og ikke minst politisk gjennomslag.

Jeg vil ikke komme med noen programerklæring. NFU skal jobbe for å realisere våre prinsipper, som er vedtatt av medlemmene! Da NFU fikk sine prinsipper i 1983, så var det en tilpasning av FNs menneskerettighetserklæring. I 2006 fikk mennesker med nedsatt funksjonsevne en egen menneskerettighetskonvensjon, CRPD. Denne konvensjonen kan forstås som en utdypning og er fullt i samsvar med NFUs prinsipper. Nylig vedtok Stortinget *ikke* å inkorporere CRPD i norsk lov. Jeg kan love dere at sammen med styret, skal vi kjempe som en løve for å få saken opp på ny og bidra til at konvensjonen får en trygg plassering i menneskerettighetsloven.

De fleste vet nok at jeg har en god del politisk- og organisasjonserfaring. Den ballasten har jeg tenkt å bruke fullt ut. Men vel så viktig er at jeg fra barnsben av har vært opptatt av lagidrett. Nå tenker jeg ikke på de idrettslige prestasjonene, det å komme på håndballandslaget og den type ting. Nei, den viktigste lærdommen fra lagidretten, er å utnytte sitt potensial sammen med andre og la andre spille opp der en har sine egne begrensninger. Det er aldri enkelt-

personer som vinner, men laget. Er laget samspilt, blir enkeltpersonene gode. Er laget svakt, så blir selv den beste middelmådig. Vi må gjøre hverandre gode.

Programerklæringer er ikke så viktige. For NFU er det viktig å ta tak i de anledningene som kommer. Om få uker skal regjeringen etter planen lansere stortingsmeldingen om grunnleggende rettigheter til mennesker med utviklingshemning – et ektefødt barn av NFUs politiske innsats. Å følge opp Stortingets behandling av meldingen, vil kreve fullt fokus og massiv innsats både fra NFUs landsstyre og administrasjonen. Regjeringen oppnevnte Tvangslovutvalget, men fortsatt er tvangslovene de samme. Allerede i 2018 sa justis- og beredskapsminister Sylvi Listhaug at vergemålsordningen måtte endres. Det må bli fortgang i arbeidet. Det er mange anledninger som vil komme og flere må vi jobbe frem.

Slik jeg ser det, så er NFUs viktigste oppgaver i fremtiden nøyaktig de samme som i 1967, den gang NFU ble stiftet. Organisasjonen må være sterkest mulig, ta tak i saker som er på politisk dagsorden og jobbe for å få viktige saker opp på politisk dagsorden. Å styrke det lokale og regionale nivået blir óg en viktig oppgave! Kun på den måten kan en jobbe mot et inkluderende samfunn hvor mennesker med utviklingshemning har likeverd, like muligheter og like rettigheter.

NFUs nye nestleder

Gunn Strand Hutchinson er NFUs nye nestleder. Med over 30 års erfaring, både gjennom jobb, politikk, som pårørende og som særdeles aktiv innen NFU på alle områder, så kan en forvente gode kunnskaps- og erfaringsbaserte bidrag fra Gunn.

TEKST: Jens Petter Gitlesen

FOTO: Privat

Da NFU skulle foreslå medlemmer til Rettighetsutvalget, måtte vi velge det beste. Det valget ble Gunn Strand Hutchinson. Hun har solid praktisk erfaring med deltakelse, organisasjonsarbeid og politisk arbeid. Få har mer erfaring som brukermedvirker og medlem av utallige råd og utvalg. Når hun i tillegg er sterk på den akademiske siden av sosialpolitikk og sosialt arbeid, så er det overhodet ikke tilfeldig at valgkomiteen foreslo og landsmøtet valgte Gunn Strand Hutchinson. For dem som ikke allerede kjenner Gunn, kommer her en kort presentasjon, hvor også andre får ta del i Gunns erfaringsbaserte råd og vurderinger.

- Hva er din bakgrunn og hvorfor har du engasjert deg i NFU gjennom mange år?

- Jeg har en sønn på 39 år som har Downs syndrom. Jeg har fulgt levekår for personer med utviklingshemning fra begynnelsen av 80-tallet. Før jeg ble aktiv i NFU jobba, jeg med flytting fra sentralinstitusjonene Trastad og Vensmoen til mindre institusjoner. Fra 1988 til 1991 var jeg prosjektleder i Fylkesteamet for HVPU, for flytting fra Vensmoen og ut til kommunene. Det var en periode hvor NFU spilte en viktig rolle i å få avvirket institusjonene og få utviklet en politikk for inkludering lokalt. Etter denne perioden ble jeg sjøl aktiv i NFU. Det å se at NFU kunne bidra til å få en slik massiv endring i levekår som reformen bidro til, på tross av sterk motstand i både politiske og faglige kretser, ga meg tro på at dette er en organisasjon som kan fremme endring og som jeg gjerne vil delta i.

- Jeg har arbeidet som sosialarbeider, og i de siste tiår med utdanning, forskning og fagutvikling i sosialt arbeid ved Nord universitet.

- Du ble oppnevnt som medlem av Rettighetsutvalget. Etter hva ryktene sier, så er en stortingsmelding basert på rettighetsutvalget rett rundt døren. Hvilke forhold mener du er de mest sentrale å få på plass?

- Rettighetsutvalget dokumenterte at situasjonen i dag for mennesker med utviklingshemning ikke er i tråd med FN-konvensjonen om rettighetene for mennesker med funksjonsnedsettelse (CRPD). Norge har forpliktet seg til å følge opp konvensjonen. Å få CRPD inn i menneskerettsloven er av grunnleggende betydning. Det vil fjerne enhver tvil om at konvensjonen skal etterleves. Dette slaget har vi igjen nylig tapt, men med langt mindre flertall enn ved siste forsøk. Neste gang vil vi få det i boks.

Selv om CRPD ikke er tatt inn i menneskerettsloven har Norge, ved å signere og ratifisere konvensjonen, forpliktet seg. Derfor valgte utvalget å legge konvensjonen til grunn og så vurdere om situasjonen i dag er i tråd med den. Som kjent, ble konklusjonen at vi har en vei å gå. Vi oppsummerte våre forslag i åtte løft. Disse dekker sentrale områder av betydning for mennesker med utviklingshemning i ulike alder, for å kunne få grunnleggende rettigheter på lik linje med folk flest. Disse rettighetene omfatter selvbestemmelse og rettsikkerhet, inkludering og likeverdig opplæring, arbeid for alle, god helse og omsorg, eget hjem, kompetanse og kunnskap, koordinerte tjenester og målretta styring.

Slik ansvar for iverksetting av politikk på ulike områder er oppdelt, er det nødvendig å ha en overordna styring. Det må lages en plan for hvordan nå målene som CRPD formulerer. En slik plan må

gå på tvers av departementene, og det må etableres en systematisk oppfølging av hvordan arbeidet går. Dette må med jevne mellomrom rapporteres til Stortinget, slik at politiske tiltak kan settes i verk eller endres. Dette tenker jeg er helt sentralt å få på plass i stortingsmeldinga.

På alle felt gjelder det å få mer rettigheter og at det blir en synlig styring med hvordan CRPD skal etterleves. Forskjellene er også alt for store mellom ulike kommuner, og når det gjelder opplæring er det også store forskjeller fra skole til skole. Det spriker for mye mellom praksis og politiske målsettinger og verdier, og det er disse hullene stortingsmeldinga må bidra til å tette.

- Få har mer erfaring enn deg som brukerrepresentant både i kommunale råd for mennesker med funksjonsnedsettelse, innen helseforetakene og flere andre posisjoner. Har du lært deg noen triks for å sikre at brukerrepresentanter får gjennom sine syn i råd og utvalg?

- Jeg vil absolutt ikke kalle det triks, men det hjelper på å vite hvor man vil når det er misnøye. Det er ikke nok å peke på det som ikke fungerer. Man må også være aktiv i å formulere hvilke endringer som kan bli bra og delta aktivt i dialogen om hvordan komme dit. Så gjelder det å bite seg fast og ikke slippe saker før resultater er oppnådd. De fleste politikere bruker tid og krefter på å utvikle et samfunn som er godt å leve i. Så er det slik at utfordringer for mennesker med utviklingshemning ikke er like godt kjent for alle.

Her er brukerrepresentantenes arbeid å beskrive situasjoner og konsekvenser av politikk og som sagt ikke minst bidra aktivt til å få endret forhold.

- Mange sliter med å involvere mennesker med utviklingshemning i organisasjonen vår. Har du noen positive erfaringer på feltet?

- Fra min tid som fylkesstudieleder erfarte jeg at de mest engasjerende kurs tok utgangspunkt i problemstillinger de selv var opptatt av, og så arbeidet vi med hvordan vi gjennom NFU kunne få gjort endringer. Vi arbeidet med konkrete saker til vi fikk resultater. Etter slike kurs var det enklere å få medlemmer med utviklingshemning med. Utfordringen etterpå er å holde trykket oppe, og at folk får mulighet til å delta aktivt i endringsarbeid som de ser betydningen av.

Vil ha flere i arbeid

NFUs nyvalgte landsstyremedlem Marius Zahl er 30 år og har Downs syndrom. Marius er svært opptatt av jobben sin, og bekymrer seg for VTA og for hvordan dette vil fungere i framtida for den gruppen han representerer.

TEKST: Jens Petter Gitlesen

FOTO: John H. Ulvøy

Nyvalgt landsstyremedlem Marius Zahl ønsker at flere skal få tilbud om tilrettelagt arbeid. Marius Zahl har vært leder av NFU Alstahaug og omegn lokallag siden 2015 og skal nå bidra i NFUs landsstyre.

- Jeg er stolt av å være med i NFU. Jeg vil jobbe for å presentere NFU. Jeg vil jobbe for å få fram mennesker med utviklingshemning sine ulike utfordringer og behov, sa Marius Zahl til valgkomiteen.

Marius er tidligere omtalt både på NFUs nettsider og i vårt medlemsblad.

Landsstyre- medlem Torill Vagstad

Torill Vagstad er medlem av NFUs nye landsstyre. Hun har gjennom en årrekke hatt verv både som lokallagsleder, fylkesleder og som nestleder i NFUs landsstyre.

TEKST: Jens Petter Gitlesen

FOTO: Privat

Jeg heter Torill Vagstad, bor i Elverum og er spesialbioingeniør. Sønnen min Eirik, 25 år, har Downs syndrom. Da Eirik ble født, var jeg i den tro at samfunnet rundt oss ville stille opp, og at vi som foreldre ville få den hjelp vi trengte når vi måtte be om det. Dessverre var det ikke slik. Vi måtte kjempe for gode forhold for han i barnehage, grunnskole og videregående skole. Vi har ført kamper for avlastning, SFO, omsorgstønad, støttekontakt og meningsfull fritid, og ikke minst arbeid.

Alle kampene for Eirik førte til at jeg møtte andre i samme situasjon, og jeg ble mer og mer klar over at vi som har et barn/ungdom med utviklingshemning, trenger en interesseorganisasjon. I NFU har vi erfart at vi deler skjebne og erfaringer med mange andre.

Jeg har vært lokallagsleder i NFU Elverum lokallag. På årsmøtet i februar ble jeg igjen valgt inn i styret, nå som nestleder. Jeg har også vært leder av NFU Hedmark fylkeslag, samt nestleder i NFU nasjonalt.

Organisasjonsarbeid har alltid interessert meg, Jeg brenner for likeverd og likestilling for alle. I Norge liker vi å tro at alle har det bra, og de fleste tar likestilling for gitt. Jeg våger å påstå at diskriminering av mennesker med nedsatt funksjonsevne og spesielt mennesker med utviklingshemning, er så automatisert at de fleste ikke ser den uttalte diskrimineringen som finner sted. Dette gjelder skole og utdanning, helse, arbeid, ferie og fritid og ikke minst

muligheten til å bo på den måten man sjøl ønsker. Det er utstrakt mangel på sjølbestemmelse og medbestemmelse - mennesker med utviklingshemning er stort sett vant til å bli bestemt over.

Jeg er opptatt av sjølbestemmelse og medbestemmelse. Mennesker med utviklingshemning må i størst mulig grad få bestemme i sine liv. Vergemålsloven må endres, ikke minst fordi den i dagens form gir mulighet for utstrakt tvangsbruk.

NFU må bli sterkere som organisasjon. Dette kan vi få til hvis vi blir flere medlemmer, ved å styrke lokallag og fylkeslag, og ved å gi god og organisert opplæring til tillitsvalgte. Mennesker med utviklingshemning må få den opplæring de trenger for å bli gode tillitsvalgte.

Jeg stilte til valg i landsstyret fordi jeg har engasjement, erfaring og kunnskap. Dette ønsker jeg å bruke i landsstyret til nytte for organisasjonen og medlemmene.

Vi vedtok et Arbeidsprogram på NFUs landsmøte 2021, der vi vedtok at NFU skal arbeide for implementering av CRPD og Barnekonvensjonen i alle myndighetsorganer, vi skal arbeide med organisasjonsoppbygging og opplæring av tillitsvalgte, og vi skal følge opp NFUs strategiske plan for internasjonalt arbeid.

Det nye landsstyret vil få mye å gjøre, og håper vi makter å videreføre den gode kontakten landsstyret har hatt med fylkeslagene/fylkeslederne.

Endelig er Ørjan på nasjonalt nivå

Ørjan Bosdal Wold sier ikke så mye, men når han tar ordet, så er det verd å høre nøye etter. Ørjan kan politikkfeltet og vet hva arbeidet for å sikre gode levekår for mennesker med utviklingshemning går ut på. Når Ørjan nå er 3. varamedlem til landsstyret, så betyr det et styrket landsstyre.

TEKST: Jens Petter Gitlesen

FOTO: Privat

Ørjan Bosdal Wold er 36 år gammel og kommer fra Odda. Han er nestleder i NFU Indre Hordanger lokallag og styremedlem i NFU Vestland fylkeslag. Til daglig jobber Ørjan i Ullensvang kommune i avdeling veg og park. Han har lang erfaring fra NFU og har bistått mange, både på individ og systemnivå.

- Jeg ble forespurt av valgkomiteen om jeg ville stille til valg som kandidat til landsstyret. Etter å ha tenkt meg om fant jeg ut at dette hadde jeg lyst til, da NFU betyr mye for meg og jeg mener at jeg kan bidra i NFUs arbeid.

- Vi har alle noe vi kan bidra med. Gjennom VTA-plassen som jeg har, opplever jeg gleden av å gjøre en innsats, samtidig som jeg har gode arbeidskollegaer. Jeg håper at jeg kan være med i NFUs arbeid for å opprette flere VTA-plasser, både i offentlige og private bedrifter.

Kompetanse, erfaring og allsidighet

Som sosionomstudent jobbet Anna Kittelsaa på sentralinstitusjonen Nærlandsheimen. Siden den gang har hun hatt omtrent alle posisjoner på feltet før hun endte opp som professor i utviklingshemning.

TEKST: Jens Petter Gitlesen

FOTO: Bitten Munthe-Kaas

Vi skal være takknemlige for å ha Anna Kittelsaa med i NFUs landsstyret.

- *Hvorfor stilte du som kandidat til landsstyret?*

- Da jeg ble spurt om å stille som kandidat til landsstyret var jeg i tvil, siden jeg har rukket å bli 73 år og kanskje skulle ha tatt det litt med ro. Men så tenkte jeg at jeg fremdeles er opptatt av personer med utviklingshemning og deres familier, og at jeg har erfaringer som jeg kan bidra med inn i organisasjonen. Derfor svarte jeg positivt. Jeg har vært ufaglært i institusjon, sosionom i HVPU, planlegger i gjennomføring av ansvarsreformen og forsker innenfor funksjonshemmingsfeltet. Avhandlingen min fra 2008 var basert på observasjoner av og intervjuer med unge, voksne med utviklingshemning. Av de som deltok i avhandlingen som mine informanter, lærte jeg mye om engasjement og livsutfoldelse, men også om trange rammer for dagliglivet. Andre forskningsprosjekter jeg har deltatt i, har vist hvordan mange lever det en kan kalle institu-

sjoniserte liv, til tross for at de faktisk bor i sine egne hjem. Mye er ikke som det bør, og vi har mye å gjøre.

- *Hva tror eller håper du at du kan bidra med i landsstyrets arbeid?*

- Som medlem av landsstyret kan jeg bidra med forskningsbasert kunnskap og med erfaring fra møter og intervjuer med enkeltpersoner og familier. Jeg er kjent med samfunnsvitenskapelig forskning på funksjonshemmingsområdet og kan holde meg oppdatert om ny og nyttig kunnskap som NFU kan bruke som underlag for det interessepolitiske arbeidet vi skal gjøre. Jeg har også erfaring fra kommunal praksis og vet noe om hvordan kommunal praksis ikke nødvendigvis er i samsvar med politiske idealer.

Jeg mener at vi har fått et landsstyre med medlemmer som sitter på varierte erfaringer, og dette kan vi bygge på for å bli mest mulig slagkraftige. Jeg gleder meg til et spennende samarbeid, avslutter Anna Kittelsaa.

En virvelvind fra Sørlandet

Det gikk ikke ubemerket hen da Monika Andersen engasjerte seg som tillitsvalgt i Arendal og Aust-Agder. Antall individklager og politiske saker nådde et nytt maksimumsnivå. Det er svært gledelig at Monika Andersen nå også kan benyttes i NFUs landsstyre.

TEKST: Jens Petter Gitlesen

FOTO: Bitten Munthe-Kaas

Monika Andersen er 2. vararepresentant til landsstyret. Hun har markert seg som en særdeles aktiv tillitsvalgt både i individsaker og i politiske saker.

- *Hvorfor stilte du som kandidat til landsstyret?*

- Jeg stilte som kandidat til landsstyret fordi jeg ønsker å bidra til å bedre rettighetene til personer med utviklingshemning. Det gjøres best med å påvirke politikk på feltet både sentralt og lokalt. Jeg synes politisk arbeid er givende og er drivkraften for at jeg holder engasjementet mitt vedlike. Ved at man får gjennomslag for politiske saker, ser jeg at mitt arbeid nytter. Ved å jobbe politisk kan man hjelpe flere samtidig. Samtidig mener jeg at min politiske erfaring er til nytte i organisasjonen.

Jeg stilte også som kandidat fordi jeg mener at jeg er en person som er god på å motivere andre, samtidig uredde for å stille kritiske spørsmål om det er nødvendig. Jeg stilte som kandidat til landsstyret fordi det påvirker mange liv både til utviklingshemmede, men også deres pårørende. Jeg ønsker å bidra til likestilling og likeverd for våre utviklingshemmede i hele landet. Jeg ønsker å jobbe for et bedre

rettsvern for utviklingshemmede, slik at kommunens selvråderett minskes, slik at de får sine rettigheter uavhengig hvor de bor og hvem de møter. I dag er man i alt for stor grad prisgitt saksbehandlingen man møter om man får den hjelpen man trenger eller ikke.

- *Hva tror eller håper du at du kan bidra med i landsstyrets arbeid?*

- Jeg er kreativ, og for å få flere medlemmer trenger vi å tenke nytt. Jo større vi er, desto sterkere står vi. Jeg ønsker å bidra til å bygge sterke lag ute i fylkes og lokallaga, slik at vi kan få flere og nye krefter i sving. Alt for mange kjemper kamper alene, det trenger de ikke om de blir del av NFU.

Jeg har engasjerte meg mye i saker vedrørende boligpolitikk og avlastning til utviklingshemmede, og engster meg over reinstitusjonaliseringen man ser i økende grad her til lands. Her har jeg opparbeidet meg en del kompetanse, som jeg tenker kan nyttiggjøres.

Mest av alt ønsket jeg å sitte i landsstyret fordi jeg ønsker et samfunn for alle.

Nytt landsstyre, nye ressurser

Alette Reinholdt har vært en drivkraft i NFU Bærum lokallag. Både som mor og gjennom sin jobb, får hun et godt innblikk i utfordringene som mennesker med utviklingshemning kan stå overfor.

TEKST: Jens Petter Gitlesen

FOTO: Privat

Vi skal være glade for at Alette Reinholdt nå også vil bidra som landsstyremedlem.

- Hvorfor stilte du som kandidat til landsstyret?

- Fordi jeg ønsker å jobbe for et samfunn for alle, noe vi ikke har i dag. Funksjonshemmede generelt og utviklingshemmede spesielt blir utsatt for diskriminering på de fleste livsområder. Opprinnelig ble jeg engasjert i livssituasjonen til personer med utviklingshemning da vi fikk en datter med store og sammensatte funksjonshemninger for 32 år siden. Etter hvert har jeg engasjert meg i NFU lokalt, og de siste årene på fylkesnivå. NFU som organisasjon og som pådriver for arbeidet med å oppnå menneskerettigheter og likestilling, er mer viktig enn noensinne. Jeg er glad for å få muligheten til å delta i det viktige arbeidet gjennom landsstyret.

- Hva tror eller håper du at du kan bidra med i landsstyrets arbeid?

- Gjennom studier og i arbeidslivet har jeg opparbeidet meg teoretisk bakgrunn og kunnskap om funksjonshemningsfeltet, som jeg håper kan komme til nytte i landsstyret. I NFU lokalt, har vi jobbet mye interessepolitisk for å påvirke politikere og administrasjon. Jeg jobber med BPA i det daglige, og ønsker å jobbe for at andre typer tjenester skal være like individuelt utformet og ha et likestillingsfokus som grunnlag. «Boligen» som sjef i manges liv må legges død. Jeg har et stort engasjement, og blir provosert over hvor lite som blir iverksatt av effektive virkemidler for å bedre livssituasjonen for personer med utviklingshemning.

I landsstyret sitter det mange dyktige personer med kunnskap og erfaringer fra ulike felt, og jeg håper og tror vi kan bli et godt team som kan utfylle hverandre. Håpet er at NFU skal vokse og bli en enda sterkere organisasjon i alle ledd, og at vi får rekruttert og involvert flere unge og personer med utviklingshemning selv i det viktige arbeidet.

Fornyning, nye navn og nye ansikter

Av og til dukker det opp nye og ukjente tillitsvalgte som er aktive over alt. Birgitte Boldvik er både lokallagsleder i NFU Øvre Eiker lokallag, styremedlem i NFU Viken fylkeslag og nyvalgt landsstyremedlem i NFU.

TEKST: Jens Petter Gitlesen

FOTO: Privat

Birgitte Boldvik har en bror med Downs syndrom og har erfart behovet for å jobbe for et samfunn med rom for alle og hvor også mennesker med utviklingshemning er fullverdige og likestilte medlemmer av samfunnet – et samfunn for alle.

– Jeg valgte å stille som kandidat til landsstyret først og fremst fordi jeg synes NFU gjør et godt og viktig arbeid, og fordi jeg har tid, ressurser og et ønske om å bidra i nettopp det viktige arbeidet som gjøres for at mennesker med utviklingshemning skal kunne få oppfylt sine rettigheter, sier Birgitte Boldvik.

– Jeg har sett viktigheten av det arbeidet NFU gjør – både lokalt, men også regionalt og på landsnivå for å påvirke samfunnet til å utvikle seg i riktig retning i forhold til utviklingshemmedes rettigheter.

– Jeg håper og tror jeg kan bidra til et godt og konstruktivt samarbeid – både internt i landsstyret, men også med resten av organisasjonen slik at vi kan få delt kunnskap og erfaringer slik at vi driver arbeidet og NFU videre, og klarer å engasjere enda flere både lokalt og regionalt i saken om et samfunn for alle. Jo flere vi får med, jo sterkere vil vi stå – og jeg tror et viktig element for å lykkes med dette er å bidra til å skape engasjement for saken samt overføre kunnskap til generasjonene som kommer. Samtidig håper jeg at jeg kan bidra til at rettigheter og muligheter for utviklingshemmede beveger seg i riktig retning – steg for steg.

Vi ser frem til å høre mer fra vårt nye landsstyremedlem Birgitte Boldvik.

Erfaren og nyvalgt

Svein-Rune Johannessen har vært aktiv i NFU-sammenheng i over 20 år. Som nyvalgt 1. varamedlem til landsstyret, vil han bidra med en solid erfaring både fra NFU og fra kommunepolitikken.

TEKST: Jens Petter Gitlesen

FOTO: Privat

Vår førstefødte datter Ingrid ble født i september 1989. Min første reaksjon var å søke mer kunnskap. Var ikke spesielt bekymret for at hun hadde Downs syndrom, noe som kanskje hadde sin årsak i at jeg vokste opp med nabogutt som hadde samme diagnose. Få uker etter at Ingrid var født meldte jeg meg inn i NFU, og allerede våren 1990 tok jeg på meg tillitsverv i lokallaget i Skedsmo, hvor vi da bodde.

Jeg erkjente også ganske fort at politisk engasjement og påvirkning er et svært viktig verktøy for å bedre levekårene for utviklingshemmede og deres familier. Valget stod mellom KrF og Ap. I og med at politikk dreier seg om å øve innflytelse, påvirkning og makt så var det Ap jeg meldte meg inn i våren 1990, noe jeg ikke har angret på.

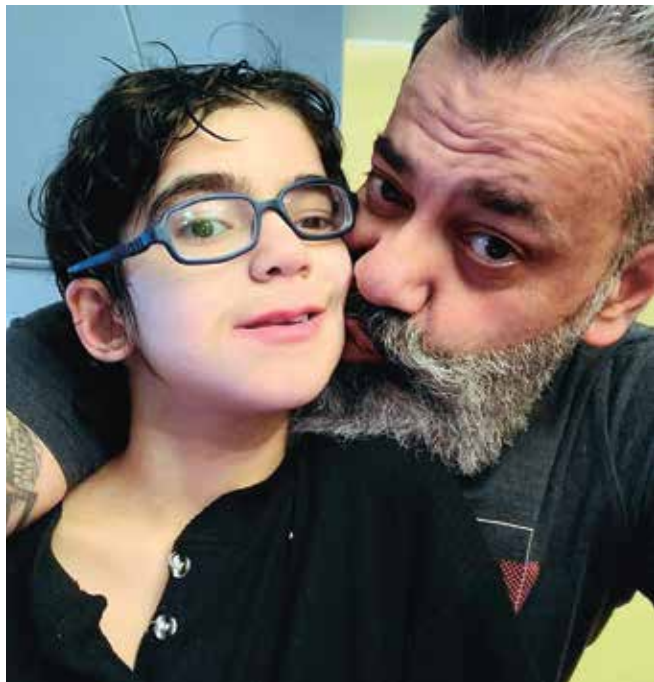
I 1996 flyttet vi til Ålesund, hvor både kona og jeg er født og oppvokst. Her var jeg åtte år lokallagsleder i Ålesund og parallelt fire år fylkesleder i Møre og Romsdal, fram til våren 2007. Deretter har jeg ikke hatt tillitsverv i NFU, men har hele tiden jobbet politisk for levekårene til våre familier. Er inne i min femte periode i bystyret og fjerde periode i formannskapet i Ålesund. Ser og erfarer at det nok er lettere gjennom politisk arbeid å få til gode ordninger for utviklingshemmede, enn utelukkende å jobbe interessepolitisk.

Men for all del begge deler er kjempeviktig - ikke minst så er god dialog mellom NFU og de politiske partiene nødvendig. NFU har en avgjørende viktig oppgave med å jobbe for rettigheter og drive politisk lobbyvirksomhet. Har nå igjen takket ja til å bli tillitsvalgt i NFU.

- Hva tror eller håper du at du kan bidra med i landsstyrets arbeid?

- Jeg håper og tror at med min erfaring og bakgrunn, så kan jeg bidra innen flere interessepolitiske områder. Individuelle tilrettede tjenester og boliger, som ikke er en del av større «omsorgsghettoer», er noe jeg er spesielt opptatt av. Det er ikke akseptabelt at flere og flere kommuner nå bygger store boligkomplekser, hvor svært mange utviklingshemmede, psykiatri, rus, eldre og andre grupper med behov for tilrettede tjenester samlokaliseres i samme leilighetsbygg. Som fylkessekretær og mangeårig folkevalgt i Ap, kan jeg også forhåpentligvis gjennom nettverket mitt øve innflytelse for å opplyse, informere og påvirke politiske beslutningstagere til å fatte gode vedtak basert på kunnskap, slik at samfunnsutviklingen for utviklingshemmede går i riktig retning.

Vanskelig å komme utenom Shahram

Shahram Ariafar er fjerde varamedlem til landsstyret. Shahram er en gjenganger, som er vanskelig å komme utenom når laget skal toppes.

TEKST: Jens Petter Gitlesen

FOTO: Privat

Shahram Ariafar har i flere perioder vært leder av NFU Oslo fylkeslag. Han var varamedlem til forrige landsstyre. Med doktorgradstudier og mye annet som krever sitt, har nok Shahram forsøkt å skjerme seg litt fra for mye NFU-arbeid.

- Datteren min har det mye bedre nå, på grunn av de som gjorde en innsats før meg. Jeg ønsker at utviklingshemmede skal ha det enda bedre enn datteren min i fremtiden.

Dette er Shahrams begrunnelse for å si ja til å være varamedlem til NFUs landsstyre.

«Endelig er dagen her, og jeg er pyntet og klar for konfirmasjon. Pappa er stolt!»

I Uloba er det du eller en nærstående som bestemmer **hvem** som skal assistere deg, **hva** assistenten skal gjøre, **hvor** og **når** assistansen skal finne sted.

Ulobas BPA er skapt av oss som har behov for assistanse og er vår måte å organisere hverdagen vår på. Vil du vite mer om BPA ta kontakt med oss på telefon: 32 20 59 10 så hjelper vi deg videre!

For mer informasjon se våre nettsider:
www.uloba.no

ULOBA
INDEPENDENT LIVING | NORGE

Psykisk helsevern

NFUs landsmøte etablerte mål som organisasjonen skal jobbe for innen psykisk helsevern.

NFU MENER:

1. Mennesker med utviklingshemning skal ha et likeverdig tilbud, med de samme rettighetene og mulighetene til behandling av psykiske lidelser som den øvrige befolkningen innen alle deler av helsevesenet.
2. Prioriteringsveilederne må klargjøre at psykisk helsevern har ansvar for behandling av psykiske lidelser hos mennesker med utviklingshemning, uavhengig av grad av kognitiv funksjonsnedsettelse.
3. Behandlingen av psykiske lidelser hos mennesker med utviklingshemning, må prioritere lite inngripende tiltak og i stor grad være recovery- og miljøbasert, all den tid det foreligger få godt evidensbaserte behandlingstiltak. Svekket kognisjon og svake kommunikative ferdigheter tilsier også varsomhet med medikamentell behandling, som kan gi vesentlige bivirkninger, blant annet ytterligere kognitive svekkelser.
4. Segregerte ordninger er i strid med FNs funksjonshemmedekonsensjon og er en diskriminerende praksis. Dagens ordning med sentraliserte sengeposter for mennesker med utviklingshemning i helseregionene er uverdlig. Kompetansemangel knyttet til utviklingshemning innen psykisk helsevern, må løses med kompetanseoppbygging, ikke gjennom segregerte eller sentraliserte tilbud.
5. Personer med utviklingshemning har ofte en bosituasjon som gjør det mulig å sikre et miljø som fremmer psykisk helse, og hvor det kan tilrettelegges godt, selv for psykotiske episoder. Ambulante team fra spesialisthelsetjenesten og koblingen mellom kommunale tjenester og spesialisthelsetjenesten vil trolig ha et stort potensial både i forebygging og behandling av psykiske lidelser blant personer med utviklingshemning.
6. Det må etableres ordninger som sikrer at kommunene følger opp spesialisthelsetjenestens anbefalinger av tiltak.

Abortloven må ikke endres

Ved å endre abortloven bidrar staten til økt stigmatisering. Det formidles et budskap om at noen mennesker er mindre verdt enn andre.

DAGENS ABORTLOV PRØVER Å TA HENSYN TIL KVINNERS RETT til selvbestemmelse og fosterets rettssikkerhet.

Utviklingen innen fosterdiagnostikk har gjort det enklere å indikere om fostre kan ha Downs syndrom eller andre kromosomvariasjoner. Mennesker med kromosomvariasjoner møter diskriminering gjennom hele livet og får ikke ivare tatt sine grunnleggende rettigheter.

Ved å utvide tiden for selvbestemt abort sammen med en økt tilgang på fosterdiagnostikk, bidrar staten til økt stigmatisering og skaper et sorteringssamfunn. Staten formidler et budskap om at noen mennesker er mindre verdt enn andre.

NFU arbeider for et samfunn for alle. Endres abortloven, får vi et samfunn med plass til færre.

God eldreomsorg

Et bærende prinsipp i norsk eldreomsorg er at man skal bo i eget hjem så lenge som mulig.

FOR MANGE MENNESKER MED UTVIKLINGSHEMNING

ligger forholdene godt til rette for dette. De har allerede bistand der de bor, og ofte er leilighetene allerede tilrettelagt for hjelpemidler.

Likevel etablerer stadig flere kommuner egne sykehjem eller egne omsorgsboliger for eldre personer med utviklingshemning. Dette får alvorlige følger for mange mennesker:

- De mister tryggheten i eget hjem og kjente omgivelser
- De mister sitt sosiale nettverk
- De fratras sine vante omsorgsgivere
- De må flytte mot sin vilje
- De blir plassert i segregerte bo- og sykehjemstilbud?

Når sykehjem er nødvendig, er det ingenting som tilsier at dette må være et segregert tilbud. Eldre med utviklingshemning har de samme behov som andre sykehjemsbeboere. Kommunene bør derfor ikke etablere egne sykehjem eller omsorgsboliger i eldreomsorgen for mennesker med utviklingshemning.

Øvre grense for husleie

NFUs landsmøte ber Stortinget sette grenser for husleie. Mennesker med utviklingshemning har drøyt 18.000 kroner utbetalt per måned.

DA BLIR DET FOR RÅTT NÅR MESTEDELLEN av inntekten skal gå til husleie. Norske kommuner har innført gjengs leie (tilsvarende markedsleie) som prinsipp for utleie av boliger. Dette fører til at mange mennesker med utviklingshemning betaler en husleie som tilsvarer mer enn halvparten av deres inntekt.

Etter uførereformen i 2015, har de aller fleste mistet rett til statlig bostøtte. Fordi kommunale bostøtteordninger ofte er basert på det statlige regelverket, er det også færre som får kommunal bostøtte. Kommunene har med andre ord hevet husleien og samtidig tatt bort bostøtten. Dette gjør det umulig for mange samfunnsborgere å spare til egen bolig. Det er ofte heller ikke rom for ferier og fritidsaktiviteter andre tar som en selvfølge. Noen lever på et minimum. Slik kommunene praktiserer husleie i kommunale boliger, er det umulig for mennesker med utviklingshemning å få et likestilt liv i henhold til FN-konvensjonen for funksjonshemmede.

Denne diskrimineringen må opphøre, og løsningen er enkel: Stortinget må sette en øvre grense for kommunal husleie. Det kan skje ved at norske kommuner tar i bruk den såkalte Wien-modellen. Modellen bygger på at husvære er en grunnleggende menneskerett, og at kommunal husleie ikke kan utgjøre mer enn en tredjedel av netto inntekt. På denne måten styrker man både retten til bolig og legger til rette for likestilte og fullverdige liv for mennesker med funksjonsnedsettelse.

Sørg for riktig medisinerings

Skal mennesker med utviklingshemning få et likeverdig helsetilbud, må alle deler av helsevesenet settes i stand til å stille rett diagnose og gi riktig behandling.

DET ER VELDOKUMENTERT AT MANGE MENNESKER med utviklingshemning gis midler mot psykiske lidelser. En fersk undersøkelse fra Universitetet i Oslo viser at dette gjelder for om lag halvparten av alle de som er voksne.

Allerede i 2011 slo nåværende helsedirektør Bjørn Guldvog fast at Norge: «... manglar kompetanse til å vurdere helsesituasjonen til psykisk utviklingshemma. Me kan sjå at mistrivsel blir feiltolka som psykiatrisk sjukdom». Det er ingenting som tyder på at forholdene er blitt bedre.

Også når det gjelder medisinerings mot somatiske lidelser, gjøres det alvorlige feil. En studie fra Helse Fonna (2019) viser at utviklingshemmede blir undermedisinert for alle andre lidelser enn psykiske, for eksempel hjertesykdommer. Det krever både tid, kunnskap og gode holdninger for å stille riktig diagnose når pasienten har vansker med å uttrykke seg, eller trenger ekstra tilrettelegging.

Både primær- og spesialisthelsetjenesten har et ansvar for riktig medisinerings og god oppfølging. Helsetilbudet for samfunnsborgere med utviklingshemning må derfor styrkes i alle ledd.

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede

**LANDSMØTET
12.-13. MARS**

Velkommen til Sommerleir 2021

Det er fremdeles vinter og mørketid, men snart er sommeren her igjen. Har du planene klare for sommeren? Leiren avholdes med forbehold, med tanke på covid-19 og restriksjoner.

NFU arrangerer **organisasjons- og ferieleir** på Hove også i år. Hove leirsenter er på Tromøya utenfor Arendal.

Datoene er fra lørdag 24. juli til 30. juli.

Der kan du treffe gamle og nye venner og være med på spennende aktiviteter og kurs.

Send påmelding i posten eller meld deg på via vår hjemmeside www.nfunorge.org. Informasjon om postadresse finner du på kupongen.

- Du må være medlem av NFU for å delta på leiren.
- Dersom du ikke allerede er medlem, kan du betale kontingent samtidig med påmelding.
- Husene på Tromøya har rom med tre eller fire senger, og bad som er tilrettelagt for rullestol.
- Leiren koster kr. 4 900,-.
- Ledsager betaler samme pris. Dette dekker alle oppholdsutgifter, kurs og sosiale aktiviteter.

Den som
først melder seg
på, får plass.
Så meld deg
på nå!

Spørsmål om leiren?

Ring NFU på telefon 22 39 60 50 eller skriv en e-post til post@nfunorge.org

JA, jeg ønsker å delta på NFU organisasjons- og ferieleir på Hove leir- og friluftssenter på Tromøya fra lørdag 24. juli til 30. juli.

Navn: _____

Adresse: _____

Poststed: _____

Norsk Forbund for Utviklingshemmede
Svarsending 1225
0028 Oslo

Er medlem

Vil melde meg inn

Kommer alene JA NEI

Har med ledsager JA NEI

Bruker rullestol JA NEI

Bruker medisin JA NEI

Trenger mye hjelp JA NEI

Kan ligge i overkøye JA NEI

Navn på kontaktperson hjemme: _____ Telefon: _____

Ditt telefonnummer: _____

Skjemaet klippes ut og sendes til NFU, Postboks 8954 Youngstorget, 0028 Oslo, eller pr. e-post: post@nfunorge.org

Karin Andersen fikk NFUs ærespris

NFUs ærespris kan deles ut på vårt landsmøte. Det er ikke hvert landsmøte vi finner verdig kandidat til prisen. Denne gangen var saken opplagt. Karin Andersen har markert seg gjennom mange år og er en velfortjent mottaker av NFUs ærespris.

TEKST: Jens Petter Gitlesen

FOTO: SV

NFU ER EN POLITISK ORGANISASJON. Vårt mål er et samfunn for alle. Et samfunn med likestilling, hvor alle er likeverdige, har de samme rettighetene og de samme mulighetene. Blant nasjonale politikere er det få som er mot vårt formål, men det er ikke så mange som følger opp.

Storingsrepresentant Karin Andersen (SV) er opplagt den som i størst grad har fremmet NFUs interesser. Nå sist med forslaget om å inkorporere FNs funksjonshemmedekonvensjon (CRPD) i norsk lov. Allerede da jeg begynte som forbundsleder i 2009, var ikke Karin Andersen sen om å ta kontakt. Hun jobbet for NFUs interesser overfor sin egen rødgrønne regjering. Hun har jobbet for våre saker i opposisjon. Går en gjennom stortingsnetsider, så vil en finne at Karin Andersen er den stortingsrepresentanten som har fremmet flest saker og rettet flest spørsmål om uheldige sider ved politikken overfor mennesker med utviklingshemning.

Karin Andersen har alltid argumentert for betydningen av sosial trygghet, solidaritet, likestilling og antidiskriminering. Hun er blant de få som har tatt konsekvensen av sine holdninger og fulgt opp, også overfor små grupper som de rundt 25.000 nordmenn som har en utviklingshemning.

NFU takker Karin Andersen for hennes mangeårige og iherdige innsats. Karin Andersen er en velfortjent mottaker av NFUs ærespris fra NFUs landsmøte i 2021.

Hemmelig adresse

NFU HAR FÅTT HENVENDELSER OM PROBLEMER MED PASIENTREISER, hvor transporten ikke får adresseopplysninger fra Folkeregisteret. Dette begrunnes i folkeregisterloven, som sier at en ikke skal utgi informasjon som røper klientforhold. I svar til NFU skriver Folkeregisteret at «dette gjelder normalt fengsler, institusjoner for rusmisbrukere, psykiatriske institusjoner og institusjoner for psykisk utviklingshemmede».

Folkeregisteret har verken fått med seg at institusjonsomsorgen ble nedlagt på 1990-tallet, eller at livet til mennesker med utviklingshemning ikke er et klientforhold.

BLI DEN DU ER

PEDER MORSET **folkehøgskole**

**FRIST FOR SØKERE MED
UTVIKLINGSHEMMING
FOR OPPTAK TIL
SKOLEÅRET 2022-2023:**

1. NOVEMBER

Telefon 73 81 20 00
pmf@pedermorset.no
www.pedermorset.no
instagram: [@pedermorsetfhs](https://www.instagram.com/pedermorsetfhs)
facebook.com/pedermorset

Vest politidistrikt diskriminerte to overgrepsofre med utviklingshemning

Våren 2020 sendte NFU inn to klager til Diskrimineringsnemnda, hvor vi hevdet at Vest politidistrikt har diskriminert to overgrepsofre, på grunn av flere mangler ved etterforskningen av overgrepene. Vest politidistrikt hadde henlagt begge sakene uten at det var iverksatt tilstrekkelig etterforskning. Nå har Diskrimineringsnemnda konkludert med at begge personene har blitt diskriminert av Vest politidistrikt.

AV: Ingvild Østerby

Sakene gjaldt mistanke om overgrep mot to personer med utviklingshemning, begått av en navngitt tjenesteyter. Begge personene hadde hatt atferdsendringer etter å ha mottatt tjenester fra den samme tjenesteyteren. Den ene hadde også formidlet til familie, at han hadde vært utsatt for overgrep.

IDEN ENE SAKEN konkluderte diskrimineringsnemnda med at personen var utsatt for både direkte og indirekte diskriminering. Disse momentene ble lagt vekt på av nemnda:

- Ved påstand om så alvorlige lovbrudd som seksuelle overgrep reagerer politiet normalt raskt. Nemda legger til grunn at en person uten funksjonsnedsettelse og vansker med kommunikasjon ville blitt tatt inn til avhør i løpet av kort tid etter en anmeldelse. Å beramme avhør med nesten fire ukers ventetid, utgjør direkte forskjellsbehandling på grunn av funksjonsnedsettelse.
- Det er indirekte diskriminering at avhørene ikke var tilrettelagt på en måte som var egnet til at han fikk forklare seg.

Illustrasjonsfoto: Pexels.com

INGVILD ØSTERBY,
juridisk rådgiver i NFU.
(Foto: Pia Ribsskog)

- Det finnes ikke spor av at øvrige alminnelige etterforskningsskritt i sedelighetssaker med sårbare grupper ble vurdert av politiet, og politiet brukte lang tid på å iverksette alminnelige etterforskningsskritt. Selv om dette skyldes kapasitetsproblemer hos politiet, utgjør det indirekte diskriminering, fordi personen ikke har samme mulighet til å varsle om manglene ved etterforskningen.
- Når avhørene var mangelfullt tilrettelagt, er personen prisgitt politiets øvrige etterforskning. Når også denne er mangelfull stilles personen dårligere enn andre under politiets etterforskning. Også dette er indirekte diskriminering.

I DEN ANDRE SAKEN konkluderte Diskrimineringsnemnda med at personen var utsatt for direkte diskriminering. Denne saken ble henlagt av politiet uten at personen selv var innkalt til avhør. Disse momentene ble lagt vekt på av nemnda:

- Nemnda kan ikke se noen annen grunn til at tilrettelagt avhør ikke ble gjennomført, annet enn personens kommunikasjonsvansker.
- Politiet har vist til journalnotater, som de har tolket dithen at det vil være en belastning for personen å gi en forklaring, og at det var lite sannsynlig at et tilrettelagt avhør ville være et egnet sted for han å komme med opplysninger. Det ville vært naturlig at politiet hadde kontrollert opplysningene i journalnotatene med den aktuelle habiliteringspsykologen før de tok stilling til hvorvidt avhør skulle gjennomføres eller ikke.

NFU ER SVÆRT FORNØYD med Diskrimineringsnemndas vurderinger og avgjørelser. Vi forventer at alle politidistriktene innretter seg etter diskrimineringsnemndas uttalelser, og sikrer at overgrepsofre med utviklingshemning sikres lik tilgang til retts-systemet i fremtiden.

Lei av korona og smittevern

Smitteverntiltakene har nå vart i ett år og preget livene til de fleste av landets innbyggere. Tonni Bonsaksen fra Tromsø er neppe den eneste som ønsker seg tilbake til en smittefri tilværelse.

Tonni Bonsaksen er temmelig lei av smitte og smittevern. Til daglig jobber Tonni på Tromsø ASVO, hvor han samler inn og sorterer elektrisk avfall. Det er ti år siden Tonni begynte å jobbe på Tromsø ASVO. For to år siden, kjøpte Tonni egen leilighet. Tonni liker å jobbe og har en ekstraintekt ved å klippe plenen til borettslaget hvor han bor. Det er temmelig dyrt å kjøpe leilighet, men vergen gir Tonni gode råd om pengebruk, så nå har Tonni ikke bare maktet å betale regningene som til stadighet kommer. Han har også fått spart litt.

Tonni er varamedlem i NFU Troms fylkeslag, men det har vært lite aktivitet i fylkeslaget det siste året, på grunn av smittesituasjonen. Det samme gjelder lokallaget. Arrangementene er avlyst, og det er lite å ta seg til. Til vanlig spiller Tonni gitar i bandet Blinklys, men øvingene er stengt på grunn av smitten, og det er heller ikke arrangementer hvor bandet kan opptre. Smitteverntiltakene fører til at Tonni er mye i leiligheten.

Miljøtjenesten kommer innom på tirsdager og lørdager, for det meste for å se at alt står bra til. Men smittesituasjonen har ført til at besøkene er korte og avstanden er stor.

Selv om Tonni er tilpasningsdyktig og greier seg fint, så blir det mye hjemmesitting. Det kan være vanskelig å snakke med folk når en skal holde avstand. Det er mange nye prosedyrer å forholde seg til. En skal bruke munnbind og passe på hvor en setter seg. Det er ikke så lett å komme på hvor lang meteren eller to-meteren er. Men nå håper Tonni at en kan få fart på vaksineringsen.

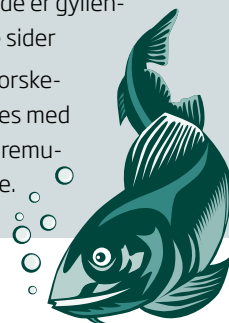
- Det må snart bli slutt på denne smittesituasjonen. Vi må kunne komme oss ut, treffe folk og ha det hyggelig sammen, avslutter Tonni Bonsaksen.

TEKST: Jens Petter Gitlesen

FOTO: Truls Iversen

HELDIGVIS ER TONNI OPPTATT AV matlaging. Blant favorittene er sprøstekt torsketunge. Oppskriften har han klar:

- Skyll og tørk torsketungene
- Lag en melblanding med salt og pepper
- Vend torsketungene i melblandingen og steik dem til de er gyllenbrune på begge sider
- De sprøstekte torsketungene serveres med råkost, poteter, remulade eller rømme.

Koronakommisjonen tar ikke poenget

Besøksforbudet ble innført fordi Helse- og omsorgsdepartementet gjennom mange år har forsøkt å viske ut skillet mellom private hjem og institusjonsomsorg.

TEKST: Tom Tvedt

Koronakommisjonen har kommet med sine vurderinger av myndighetenes håndtering av koronasituasjonen. VG avdekket at flere tusen personer med utviklingshemning ulovlig ble underlagt besøksforbud. Koronakommisjonen hevder at forholdet kunne vært unngått dersom kommunikasjonen fra Helsedirektoratet hadde vært klarere og kommunene hadde benyttet jurister i saksbehandlingen.

Selvsagt kunne Helsedirektoratet vært klarere, men direktoratet uttalte seg temmelig klart:

«Adgangskontroll og besøksstans i beboers leilighet i omsorgsboliger mv. som er å anse som beboers private hjem, må skje basert på dialog med beboer, pårørende og evt. verge». Selv om en ikke er jurist, så bør uttalelsen fra Helsedirektoratet være klar og forståelig, spesielt for sektorledere i kommunene.

Hver dag opplever NFU og medlemmer at myndigheter ikke evner å skille hjem til utviklingshemmede fra helseinstitusjoner. Mange har for eksempel problemer med pasientreiser fordi Folkeregisteret ved Skatteetaten ikke opplyser om bostedsadresse. Helt feilaktig hjemles tilbakeholdelsen i folkeregisterlovens § 9-1. I korrespondanse med Skatteetaten får vi opplyst om tilbakeholdelse av bostedsadresse: «Dette gjelder normalt fengsler, institusjoner for rusmisbrukere, psykiatriske institusjoner og institusjoner for psykisk utviklingshemmede». Under koronarestriksjonene våren 2020, var NFU i kontakt med flere kommuner som hadde innført besøksforbud. Det ble da henvist til smittevernreglene som gjaldt helseinstitusjoner. Når mennesker med utviklingshemning skal etablere seg i eget hjem, så heter finansieringsordningen «investeringstilskudd til omsorgsboliger og sykehjem».

Koronakommisjonen fanget ikke opp årsaken til besøksforbudet. Den ligger i Helse- og omsorgsdeparte-

Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

mentet, som gjennom mange år minst to tiår har forsøkt å viske ut skillet mellom institusjonsomsorg og private hjem. I dag uttrykkes mellomformen som «boliger med heldøgns omsorg» eller «omsorgsboliger». Helse- og omsorgsdepartementet har lyktes med å forvirre kommunene såpass mye at de ikke evner å skille mellom helseinstitusjoner og utviklingshemmedes private hjem.

Vi får håpe at Helse- og omsorgsdepartementet starter oppryddingen. Institusjonene for mennesker med utviklingshemning ble nedlagt i 1991.

FLERE TUSEN PERSONER med utviklingshemning ble ulovlig underlagt besøksforbud under pandemien.

Vokt din plass i vaksinasjonskøen!

Det er slett ikke sikkert at de med antatt størst risiko for alvorlige utfall, er de som blir vaksinert først.

Det er mange ledd og mye som kan gå galt på veien fra Helsedirektoratet til den enkeltes vaksinasjon.

TEKST: Jens Petter Gitlesen

Statlige myndigheter har bestemt hvem som skal vaksineres og rekkefølgen på hvem som skal vaksineres. Innbyggerne er inndelt i ulike grupper etter antatt risiko. Først ut var de eldste sykehjemsbeboerne. Dette var en liten og oversiktlig gruppe. Nå er det dem med helsetilstander som medfører høy risiko for alvorlige utfall som står for tur.

Personer med følgende sykdommer/tilstander er definert som medisinske risikogrupper:

- Organtransplantasjon
- Immunsvikt
- Hematologisk kreftsykdom siste fem år
- Annen aktiv kreftsykdom, pågående eller nylig avsluttet behandling mot kreft (spesielt immundempende behandling, strålebehandling mot lungene eller cellegift)
- Nevrologiske sykdommer eller muskelsykdommer som medfører nedsatt hostekraft eller lungefunksjon (for eks. ALS, cerebral parese og Downs syndrom)
- Kronisk nyresykdom eller betydelig nedsatt nyrefunksjon

Det er fastlegene som skal rapportere om sine pasienter innen gruppen til kommunene. Fastlegen kan overse pasienter, journaler kan være mangelfulle og kommunikasjonen kan alltid skjære seg. Selv om fastlegen gir beskjed til kommunen, så trenger ikke denne bli lagt inn i kommunens systemer på riktig vis.

I tillegg er det stort rom for skjønn når det gjelder denne risikogruppen. Det er et hav av diagnoser som kan medføre nedsatt hostekraft. Hvor mye hostekraften skal være redusert for å bli regnet som nedsatt, er heller ikke presisert. Mye hviler på fastlegens skjønnsutøvelse.

Stort sett vil nok de som skal vaksineres bli vaksinert, men hvis en ikke passer på selv, så er det ikke sikkert at andre passer på.

Utviklingshemning er en selvstendig risikofaktor

Personer med utviklingshemning har trolig en spesielt høy risiko både for å bli smittet og for alvorlige utfall av Covid-19 smitte. Mange har underliggende tilstander som medfører økt risiko, men risikoen synes å være høy selv når en kontrollerer for alder, sosioøkonomiske forhold og underliggende tilstander.

TEKST: Jens Petter Gitlesen

En nylig publisert undersøkelse av drøyt 64 millioner amerikanere (se artikkelen "The Devastating Impact of Covid-19 on Individuals with Intellectual Disabilities in the United States" i tidsskriftet NEJM Catalyst av forfatterne Jonathan Gleason, Wendy Ross m.fl.) tyder på at utviklingshemning i seg selv både øker risikoen for å bli smittet og alvorlige utfall for dem som er smittet.

I utgangspunktet ble 3,1 prosent av personene med utviklingshemning smittet. Blant dem uten utviklingshemning var tallet 0,9 prosent. Blant de smittede, var sannsynligheten for dødsfall 8,9 prosent blant personer med utviklingshemning, mens den var 3,8 prosent for øvrige.

FLERE UNDERLIGGENDE RISIKOTILSTANDER

Personer med utviklingshemning var mer utsatt med hensyn til sosioøkonomiske forhold og hadde oftere flere underliggende helsemessige risikotilstander enn andre. Kontrollert for slike bakenforliggende forhold, fant en at utviklingshemning var den enkeltfaktoren som i størst grad medførte at en ble smittet. Utviklingshemning økte risikoen for smitte med 2,5 ganger, uavhengig av underliggende sykdommer, alder og sosioøkonomiske forhold.

Foruten høy alder, var utviklingshemning den enkeltfaktoren, kontrollert for andre forhold, som i størst grad innebar risiko for død. Utviklingshemning medførte en 5,9 ganger forhøyet risiko.

Forfatterne skriver at «I denne studien var å ha en utviklingshemning den sterkeste uavhengige risikofaktoren for å bli diagnostisert med Covid-19 og den sterkeste uavhengige risikofaktoren annet enn alder for Covid-19 dødelighet. Pasienter med utviklingshemning og deres omsorgsytere bør prioriteres for vaksinasjon og helsetjenester».

I hvilken grad resultatene kan overføres til Norge er et åpent spørsmål. Det norske helsevesenet, omsorgstjenestene og smittevernstiltakene er vesensforskjellige fra forholdene i USA. Imidlertid kan en finne lignende resultater fra England (se nettsiden: Updated estimates of coronavirus (COVID-19) related deaths by disability status, England: 24 January to 20 November 2020, Office for National Statistics) hvor utviklingshemning, kontrollert for sosioøkonomiske forhold, alder og underliggende sykdommer, får en estimert økt risiko for død av eller med Covid-19 på mellom 39 og 72 prosent.

RISIKOFAKTORER PÅ TVERS AV LANDEGRENSENE

Tre risikofaktorer som gjelder på tvers av landegrensene er at mange med utviklingshemning kan ha problemer med å følge smittevern-rådene. De har mange tjenesteytere og skårer høyt på sosioøkonomiske variabler, som medfører økt risiko. Felles for disse tre risikofaktorene er at de ikke inngår i FHIs modellberegninger eller grunnlaget for prioriteringene i vaksinasjonsprogrammet.

	Med utviklingshemning	Uten utviklingshemning
Andel smitte	3,1	0,9
Sannsynlighet for død	8,9	3,8
Risiko for smitte	2,5 ganger høyere	
Risiko for død	5,9 ganger høyere	

A portrait of Guri Melby, a woman with blonde hair, smiling. She is wearing a dark blue top with light blue polka dots. The background is a blurred green, suggesting an outdoor setting with trees.

Ærlig og oppriktig av kunnskaps- og integrerings- minister Guri Melby

TEKST: Jens Petter Gitlesen

FOTO: Venstre

For første gang skal jeg rose en statsråd som har uteglemt elever med funksjonsnedsettelse. Kunnskaps- og integreringsminister Guri Melby fortjener ros fordi hun innser utfordringene og stiller seg åpen for å rette på forholdene.

Stortingsmelding St. 21 (2020–2021) Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden, kom nylig fra kunnskaps- og integreringsminister Guri Melby. Meldingen høster både ros og ris, slik som meldinger pleier å gjøre. Mange har protestert mot reduksjonen i antallet fellesfag, men ingen av kritikerne har påpekt at meldingen hopper bukk over elever med funksjonsnedsettelse. Den kritikken er det bare kunnskaps- og integreringsminister Guri Melby som fremfører.

Politikere fremhever verdien av den inkluderende skolen, men kun i festtalene. Til nå er det aldri blitt utarbeidet en stortingsmelding som gjelder alle elevene. Norsk skolepolitikk er og har vært tosporet. Det kommer meldinger om den norske skolen. Så kommer det spesialmeldinger om elevene som faller utenfor. Inkluderingsaspektet inngår i spesialmeldingene.

LIEDUTVALGET GLEMTE OSS

Meld. St. 21 (2020–2021) bygger på Liedutvalgets to utredninger. NOU 2018: 15 Kvalifisert, forberedt og motivert – Et kunnskapsgrunnlag om struktur og innhold i videregående opplæring, har en spalte hvor elever med funksjonsnedsettelse gis en ytterst overfladisk omtale, mens i NOU 2019: 25 Med rett til å mestre – Struktur og innhold i videregående opplæring er elever med funksjonsnedsettelse helt uteglemt. Kunnskaps- og integreringsminister Guri Melby skal ha ros for at hun erkjenner problemet.

I meldingens avsnitt 2.4, kan en lese:

«Norge ratifiserte FN-konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD) i 2013. Våren 2019 svarte Norge FN-komiteen om oppfølgingen av konvensjonen. I rapporten fra høringen pekes det på at Norge, til tross for en positiv utvikling, fremdeles har utfordringer med inkludering av elever med nedsatt funksjonsevne.⁶⁰ Det er bekymringsfullt at en stor andel av spesialundervisningen i norsk skole utføres av lærere/personale uten tilstrekkelig kompetanse om spesialundervisning, og at elever med nedsatt funksjonsevne i for stor grad blir tatt ut av klassefellesskapet når de får undervisning. Komiteen løfter også frem behovet for å sikre bedre inkludering med høy kvalitet og å styrke universell utforming av skolebygg.

I en studie fra 2014 ble utdanningsnivået og yrkesaktiviteten til et utvalg personer med fysiske funksjonsnedsettelse kartlagt. 64 prosent av personene i utvalget hadde grunnskole

som høyest fullførte utdanning – mot kun 17 prosent i befolkningen for øvrig. Konsekvensen av dette er at svært mange unge med nedsatt funksjonsevne ikke kvalifiserer seg til høyere utdanning eller høyere yrkesfaglig utdanning. Dermed ender de opp med dårligere yrkesutsikter og større risiko for utenforskap.

Blant unge med nedsatt funksjonsevne finner vi unge med utviklingshemninger. Personer med utviklingshemning tilhører også en svært heterogen gruppe mennesker. I Meld. St. 18 (2010–2011) Læring og fellesskap vises det til at elever med utviklingshemning generelt møtes med for lave forventninger og et for lavt læringstrykk gjennom hele skoleløpet. Elever med utviklingshemning har sjelden samme valgfriheten i utdanningsvalg som andre elever.

Mange elever med utviklingshemning går på programfagene restaurant- og matfag, naturbruk, bygg og anleggsteknikk og design og håndverk, men det er likevel flest elever med utviklingshemning på utdanningsprogrammet studiespesialisering. Hele 30 prosent av elevene tilhører det utdanningsprogrammet. Ofte er det ikke samsvar mellom det utdanningsprogrammet de tilhører, og det tilbudet de får. Forventningene til hva elevene kan lære, er basert på holdninger til elevgruppa og i mindre grad koblet til elevens forutsetninger og evner. Manglende muligheter i arbeidslivet bidrar til lave forventninger og et lavt læringstrykk sett i sammenheng med målene i læreplanene.»

I avsnitt 3.4, finner en overskriften «Elever med nedsatt funksjonsevne får ikke et godt nok tilbud».

KUNNSKAPSMINISTEREN VISER VILJE

Etter beste evne forsøker statsråden å rette opp manglene i meldingens forarbeider, som andre har stått bak og som var utøvd lenge før Guri Melby satte seg i statsrådstolen.

Kunnskaps- og integreringsminister Guri Melby fortjener ros fordi hun er den første statsråden som erkjenner at elever med funksjonsnedsettelse utelates fra de viktige styringsdokumentene for norsk skole. I meldingen varsles tiltak for å rette opp situasjonen, i samarbeid med organisasjonene til mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Organisasjonene bør gripe anledningen. Snart kan det bli mulig å endre norsk tradisjon og få innført den inkluderende skolen!

Segregering i skolen gir ekskludering i arbeidslivet

Mange elever med funksjonsnedsettelse opplever undervisning utenfor klassefellesskapet, i egne lokaler, egne skoler, eller at de ikke får gå på nærskolen. Dette er segregering.

AV: Janne Skei,
daglig leder i SAFO

Inkludering i skolen burde vært en selvfølge, og innebærer rett til individuelt tilpasset undervisning for alle, sammen med, og i samspill med jevnaldrende barn i nærmiljøet. FN-komiteen gir oss målestokken. Komiteen understreker at målet er å sette «lokalsamfunn, systemer og strukturer i stand til å bekjempe diskriminering», og at det «krever en radikal omlegging av utdanningssystemene, i loverk, politikk, finansiering, administrasjon, utforming, gjennomføring og overvåking».

TALLENE ER KLAR TALE

Åtti prosent av våre skoler er ikke tilgjengelige for alle. Inkluderingen i skolen reduseres jo eldre barna blir. 70 prosent av funksjonshemmede inkluderes i barne-skolen, 50 prosent i ungdomsskolen og så lite som 30 prosent i videregående skole. To av tre funksjonshemmede dropper ut av videregående. Segregert undervisning er den enkeltfaktoren som virker sterkest inn på vennenettverk og sosial deltakelse, og undersøkelser viser at undervisning som i overveiende grad skjer utenfor klassemiljøet, kan påvirke barnas trivsel og skoleprestasjoner negativt.

EN INKLUDERENDE SKOLE GIR ET SAMFUNN FOR ALLE

Partienes programutkast i vår har vist at ingen av partiene fullt ut forstår hva en inkluderende skole innebærer. Våre politikere og byråkrater ønsker færrest

mulig på trygd og flest mulig i lønnet arbeid. De sukker tungt fordi funksjonshemmede stenges ute fra arbeidsmarkedet. Men dagens arbeidsgivere har opplevd en segregert skole. Er det da så merkelig at de drar med seg sine erfaringer inn i arbeidslivet?

«SKOLEN ER FOR ALLE» - SAFOS NYE NETTSIDER

SAFO har nettopp lansert nettsiden «Skolen er for alle». Ida Hauge Dignes, en av våre dyktige og fremadstormende ungdommer i NHFU, har vært prosjektleder for utarbeidelsen av nettsiden, og du finner den på www.skolenerforalle.no. Her kan du se små filmsnutter som gir deg innblikk i erfaringer fra ungdomsskole og videregående. Du finner en huskeliste over hva som er lurt å tenke på, en oversikt over rettigheter og lenker til organisasjoner, offentlige myndigheter og andre som kan være viktige informatører og gode støttespillere.

VÅRE POLITIKERE MÅ TA ANSVAR - DET ER VALG I HØST

«Hvis homofile, hvis kvinner, hvis mennesker med mørk hudfarge ikke fikk gå på nærskolen sin, ville det vært avisoverskrifter over hele Norge. Hvor er overskriftene nå?» sier Marianne Knudsen, leder i NHFU på en video som ligger ute på nettsidene.

Stortingsvalget er på trappene. La oss minne våre politikere om hva som gjelder. God 17-mai.

Skolen er for alle

SAFO har nylig lansert nettstedet Skolen er for alle. Nettstedet er et resultat av et prosjekt finansiert av midler fra Utdanningsdirektoratet. Det er Ida Hauge Dignes som har laget nettsidene, hun har vært ansatt i en prosjektstilling hos SAFO.

Velkommen til skolen er for alle!

Er du elev på ungdomsskolen eller videregående skole og har en funksjonsnedsettelse?

Da kan du lære mer om rettighetene dine på skolen. Her finner du også historier fra andre unge som har vært i lignende situasjon som deg.

www.skolenerforalle.no

IDA HAUGE DIGNES,
prosjektkoordinator for
skoleprosjektet til SAFO.

www.camphill.no

LANDSBYENE MED Plass FOR ALLE

Camphill-landsbyene er integrerte levefelleskap hvor mennesker med ulike behov for bistand lever side om side med omsorgspersoner i en levende og aktiv landsby.

Her er alle sysselsatt med fellesskapets mange oppgaver; håndverk, jordbruk, matlaging og hushold. Det legges vekt på nærhet til natur og mennesker, og opplæringen i dagliglivets mange gjøremål gir verdifull erfaring videre. Samtidig dekker arbeidet reelle behov i landsbyen.

Livet i fellesskap, arbeid, hverdag og fest danner grunnlag for et spennende og utfordrende miljø. I landsbyene pleies også et variert kulturliv med teater, sang, musikk, høytidsfeiring og utflukter.

Nye medarbeidere tilbys introduksjonskurs i landsbylivet og antroposofi, samt fireårig deltids Bachelorutdanning i helsepedagogikk og sosialterapi.

Camphill Norge består av landsbyene Hogganvik, Jøssåsen, Rotvoll, Solborg, Vidaråsen og Vallersund Gård. I Vallersund ligger også FRAMskolen som er et folkehøyskolelignende tilbud for deg mellom 18 og 25 år som lever med utviklingshemming.

Vi ønsker deg velkommen til landsbyene!

CAMPBILL LANDSBYSTIFTELSE
Malvikvegen 1333, 7550 Hommelvik
Telefon 73 97 84 60
Epost: sekretariat@camphill.no
www.camphill.no

Camphill
NORGE

Vi er på rett vei, men ennå ikke i mål

TEKST: Morten Eriksen og Andrew Kroglund.

Innlegget sto på trykk i Bistandsaktuelt 4. mars 2021.

Norge har tatt noen avgjørende steg for å inkludere funksjonshemmede i bistanden. Likevel må alle nye norske regjeringer videreføre arbeidet med å inkludere mennesker med nedsatt funksjonsevne. Det er vår konklusjon etter å ha lest den nye evalueringsrapporten overlevert Norad i januar 2021.

EVALUERINGSRAPPORTEN

Mapping of Norwegian Efforts to Include Persons with Disabilities in Development Assistance 2010-2019.

Er glasset halvfullt eller halvtomt? Inkluderer eller ekskluderer norsk bistand funksjonshemmede? Er vi på rett vei når 32 prosent av utdanningsbistanden rapporteres som inkluderende - og når tallet for den humanitære bistanden bare er 1 prosent? Det er for oss nærliggende å konkludere med at vi har kommet svært kort i å oppnå likestilling og inkludering i norsk bistand, når vi da fra en fersk evalueringsrapport kan tolke 68 prosent av utdanningsbistanden og 99 prosent av humanitær innsats som ekskluderende. Dette på tross av de siste års satsinger.

Norge, under utviklingsminister Dag Inge Ulstein, har gått noen avgjørende skritt for å inkludere funksjonshemmede i bistanden. Dette er viktig, siden mellom 10-15 prosent av verdens befolkning har en funksjonsnedsettelse, og langt de fleste av disse lever i fattige land.

Norad fikk i januar 2021 i hende evalueringsrapporten Mapping of Norwegian Efforts to Include Persons with Disabilities in Development Assistance 2010-2019, utført av konsulentene Hege M. Larsen og Annika Nilsson.

EVALUERING, KUNNSKAP OG KONSEKVENNS

Rapporten ser på de to måtene Norge bruker for å fremme funksjonshemmedes rettigheter og å inkludere funksjonshemmede i bistanden: Den første er det som kalles «særskilte målrettede tiltak», der funksjonshemmede er hovedmålgruppe for tiltaket. Den andre er det vi kan kalle «inkluderende bistand», det vil si bistand der tiltakene bygger på likestilling og er tilrettelagt, slik at også funksjonshemmede kan få utbytte av dem.

Av de positive funnene kan vi lese ut av rapporten at tilskudd til «målrettet bistand» til funksjonshemmede 2010 til 2019 holdt seg på 100 millioner kroner per år inntil 2019, da utbetalingene økte til 240 millioner kroner per år («Ulstein og Granavolden-effekten»).

SKOLEBARN i Zambia.
(Foto: NHF)

I forhold til totalbistanden, var økningen fra 0,34 prosent til 0,63 prosent av bistandsbudsjettet.

Bevilgningen til «inkluderende bistand» viser en økning fra 2013 til 2015 fra 0,7 prosent til 2,8 prosent av bistandsbudsjettet – og har siden holdt seg der. Dette skyldes god norsk satsing på utdanning, og er hovedsakelig gitt via UNICEF og Verdensbanken. Totalt har det vært en økning til inkluderende utdanning fra 180 millioner kroner i 2010 til 1 milliard kroner i 2019.

PROBLEMATISERE FOR Å FORBEDRE

Evalueringsrapporten ser på tall frem til og med 2019. I statsbudsjettene for 2020 og 2021 har bevilgningene både til målrettet bistand og inkluderende bistand til funksjonshemmede fortsatt å øke. Det er svært gledelig og vi forventer at den positive trenden vil fortsette i årene som kommer, ettersom det er mye å ta igjen.

Vi vil likevel problematisere to forhold, i henholdsvis utdannings- og i humanitærsektoren, slik at vi sikrer bedre kvalitet og resultat. Rapporten sier at i 2019 var 32 prosent av norske bevilgninger til utdanningssektoren rapportert som inkluderende. Betyr det at de resterende 68 prosent av utdanningsbistanden fortsatt er ikke-inkluderende, det vil si ekskluderende for funksjonshemmede?

Vi tillater oss dette «kjetterske» spørsmålet fordi en annen rapport, fra FAFO 2017, viser at det er svært vanskelig å vurdere hvor mye av støtten til utdanning som faktisk blir brukt til å inkludere funksjonshemmede barn. Med andre ord: Selv om 32 prosent av norske midler på papiret sies å gå til inkluderende utdanning så er det ikke mulig å dokumentere at støtten når frem til funksjonshemmede barn.

ET STYKKE IGJEN FOR DET HUMANITÆRE NORGE

Like alvorlig er det at den humanitære stormakten Norge (ifølge

evalueringsrapporten) bare kan klassifisere 1 prosent av den humanitære innsatsen som inkluderende.

Under et seminar den 3.12.2019 sa generalsekretær i Flyktninghjelpen, Jan Egeland, at ledere som ikke fikk til inkludering kunne risikere å miste jobben:

«Det betyr at vi må være mer inkluderende i alle våre skoler, i alle våre beskyttelsesprogrammer og der vi bygger vann- og sanitær-anlegg. (...) Du kan ikke nå vannpumpen fra en rullestol. I dag skal de fleste ting ha en minimumsstandard. Vi er ganske tøffe hvis ikke de kravene blir oppfylt og vi vil bli enda tøffere i framtida.»

VI HAR BARE SÅ VIDT BEGYNT

Norge har tatt på seg å arrangere Global Disability Summit i Oslo i 2022. Hva Norge gjør innen inkluderende utvikling vil være noe verden legger merke til. Regjeringen har nå også satt i gang arbeidet med en ny strategi for inkluderende norsk utviklingspolitikk og bistand, denne legges frem mot slutten av 2021 og vil slik være noe av det første en ny regjering må ta tak i på utviklingsfeltet etter høstens stortingsvalg.

Derfor burde det være åpenbart for alle partier med regjeringsambisjoner at inkluderende utvikling er et felt man må være forberedt på.

Den omtalte evalueringen bidrar til faktagrunnlaget, og både den bebudede inkluderingsstrategien og Global Disability Summit vil bidra til fokus og debatt om norsk politikk på feltet. Enhver ny regjeringskonstellasjon må videreføre og utvide innsatsen på likestilling og inkludering av mennesker med nedsatt funksjonsevne. Det innebærer også en tydeliggjøring av funksjonsnedsettelse innenfor alt humanitært arbeid, og med vekt på sporbarhet i alle relevante satsinger.

VISSTE DU AT

Skoleopphold for selvstendigjøring

Overgangen fra hjemmeboende ungdom til ung voksen i egen bolig kan være krevende. For mange kan et skoleopplegg være til stor nytte – på folkehøgskole eller videregående skole med tilrettelagte tilbud. Men det koster – og hvem betaler for slikt?

AV: Advokat Petter Kramås
Advokatfirmaet Kramås AS
petter@kramaas.no

For mange vil det å skulle mestre mest mulig av dagliglivets gjøremål i egen bolig kreve særskilt opplæring og trening. Sosiale ferdigheter generelt er også viktig for å lykkes i etablering i voksenlivet.

Mange får tilbud om botrening forut for flytting i egen bolig, eller oppfølging i egen bolig med tilpassede tjenester. Personlig assistanse som kommunal tjeneste skal alltid utformes slik at det inkluderer opplæring i de aktuelle ferdigheter etter behov.

For mange vil imidlertid et opphold på skole med godt tilpassede bo- og undervisningstilbud gi muligheter for bedre opplæring og bedre utbytte. Dette vil bidra til økt selvstendighet og dermed økt livskvalitet for eleven. Redusert behov for bistand innebærer også reduserte utgifter for kommunen til nødvendige tjenester etter skoleoppholdet.

FOLKEHØGSKOLE

I folketrygdloven er det egne bestemmelser om rett til stønad til opphold ved folkehøgskole. Reglene om dette finner du i §§10-6 og 10-7 og egen forskrift til disse lovbestemmelsene.

Stønad dekker nødvendige utgifter til opphold og opplæring – ut over ordinære bo- og oppholdsutgifter ved skolen, som eleven må dekke selv. Det er ingen behovsprøving mot inntekt. Vanligvis innvilges stønad for ett skoleår, men i helt spesielle tilfeller kan det gis stønad til et andre år.

Også et tredje år (og kanskje også et fjerde) kan være ønskelig for enkelte for å sikre godt nok utbytte av skoletilbudet. Både personlige forhold og andre forhold – for eksempel smittevernrestriksjoner – kan ha vært årsak til at en ikke har fått det fulle utbyttet av skoleopplegget innenfor en ramme på to år. I slike tilfeller kan en søke kommunen om dekning av utgifter til folkehøgskoleopphold ut over to år. Det samme gjelder dersom NAV (ut fra sine strenge kriterier) ikke finner å kunne innvilge et andre år.

VIDEREGÅENDE SKOLE MED UTVIDET TILBUD

Det finnes også videregående skoler som gir tilbud om bo- og undervisningsopplegg som kan bidra til selvstendigjøring, blant annet for mennesker med utviklingshemning.

Her er det ingen dekningsmuligheter ved søknad til NAV, men det kan være grunnlag for å søke kommunen om utgiftsdekning.

HVA KAN VÆRE GRUNNLAGET FOR Å SØKE OM UTGIFTSDEKNING?

Kommunen er ansvarlig for å gi mennesker med utviklingshemning et samlet og individuelt tilrettelagt bolig- og tjenestetilbud. Et slikt tilbud skal også omfatte nødvendig opplæring i dagliglivets ferdigheter og selvstendigjøring generelt, også i fritid og sosiale sammenhenger.

Men dersom et bo- og undervisningstilbud kan bidra til større grad av selvstendigjøring og sosial tilpassing, kan utgifter til et slikt tilbud innvilges i stedet for ordinære kommunale tjenester i den aktuelle perioden.

TO FORHOLD SOM MÅ BELYSES I EN SØKNAD TIL KOMMUNEN

1. For det første må det vurderes nærmere hvilken konkret nytte den aktuelle eleven kan ha av undervisningstilbudet - og gjerne innhentes faglige uttalelser om dette.
2. For det annet må det avklares hva som vil være aktuelle utgifter - for å klargjøre hvilket beløp som søkes dekket. Skolene bistår med oppstillinger over aktuelle utgifter ut fra individuell vurdering av elevens behov.

Dette samlede beløpet bør også vurderes opp mot det som ellers ville være kommunens utgifter til samlet kommunalt bolig- og tjenestetilbud. Erfaring viser at utgifter til et slikt skoleår ofte er lavere enn for et kommunalt tilbud. Uansett vil reduserte utgifter på sikt, som følge av økt selvstendigjøring og lavere bistandsbehov, kunne være et økonomisk hensyn av stor betydning for kommunen.

Det er etter hvert mange gode eksempler på at denne type skoleopplegg, også over flere år, er til stor fordel både for eleven og kommunen. Erfaring i flere saker der elever har hatt skoletilbud over flere år, er at skolens anslag på nødvendige ekstrautgifter til personlig oppfølging reduseres fra år til år. Dette er en tydelig bekreftelse på at når en lykkes med gode skoleopplegg, medfører dette - i tillegg til den verdi som ligger i selvstendigjøring for eleven - også vesentlig reduserte kostnader for kommunen.

Alle skal ha muligheten til å være sjef i eget liv!

JAG Assistanse AS er en ideell BPA-leverandør med spesiell kompetanse om BPA for personer med sammensatte og kognitive funksjonshemninger. Vi bygger vårt verdigrunnlag på grunnleggende menneskerettigheter, likeverd og likestilling.

JAG vil bidra til at alle mennesker kan leve sine liv fullt ut, på egne premisser.

JAG har over 25 års erfaring for deg som trenger assistert arbeidsledelse.

JAG har fokus på individualitet, kvalitet og skreddersyr din assistanse.

Ta kontakt for mer informasjon.

JAG Assistanse AS
Telefon: 962 09 666
www.jagassistanse.no

Følg oss gjerne på Facebook og Twitter!

PRIMA

Idrettsveien 2, 7072 Heimdal Tlf 72 89 43 00
prima@prima-as.no www.prima-as.no

Jobbfrukt lanserer ny Jobbfrukt-kurv – kurven med mening.

Når du velger å kjøpe Jobbfrukt bidrar du til at ca. 600 mennesker som har behov for arbeidstrening har en meningsfull hverdag å gå til. Samtidig får du kvalitetsvarer fra BAMA i kurven.

Gå inn på Jobbfrukt.no for å bestille. Jobbfrukt i dette området leveres av Tromsø ASVO AS, tlf: 77 60 68 60.

AKTIV

HJELPEMIDLER A/S

Multivogn

Al-trac

**Nå med
hjelpemotor**

Nå med Fatbikehjul og trommelbrems

www.aktiv-hjelpemidler.no

www.aktivhjelpemidler.com

Tlf: Geirr 98239850. e mail: geirr@aktiv-hjelpemidler.no

Stavanger satser på samdrift

Menneskerettighetene står svakt i Stavanger og solidariteten er forlatt. Institusjonalisering av funksjonshemmede er middelet for å spare penger.

AV: Jens Petter Gitlesen

Siden rundt 1970 er institusjonsomsorgen blitt nedbygget over hele den vestlige verden. Institusjonsomsorgen bidrar til segregering, det motsatte av formålet til omsorgstjenestene og stikk i strid med bærebjelken i FNs funksjonshemmedekonvensjon (CRPD). Stavanger kommune går motsatt vei. De «vernedede boligene», som en kalte bofellesskapene som kommunen overtok fra HVPU på 1970-tallet, var langt mer i samsvar med nasjonale politiske føringer og CRPD, enn bofellesskapene som er etablert i dette århundret.

Stavanger kommune har trolig norsk rekord i institusjonalisering av barn. Barneboligene på Madla utgjør et stort kvartal med plass til 27 barn i avlastning/barnebolig.

FULL KAPASITETSUTNYTTELSE

I desember vedtok kommunen å satse videre på stordrift. I sak 111/20 Årsbudsjett 2021 og Handlings- og økonomiplan 2021-2024, i møte 14.12.2020, vedtok kommunestyret:

«Kommunen gir i dag avlastning fra seks forskjellige hus med til sammen 26 plasser (inkludert fire plasser i en privatdrevet avlastnings-

bolig). Ved å samle alle avlastningsplassene i ett hus som også utstyres med velferdsteknologi og moderne pasientvarslingsanlegg vil bemanningen kunne reduseres med ni årsverk tilknyttet nattevakter og tre årsverk til avdelingsledere. I tillegg vil muligheten for full kapasitetsutnyttelse kunne bli vesentlig bedre. Kommunestyret vedtar en samlokalisering i løpet av 2023 med en reduksjon på kr 5 mill. i 2023 økende til kr 10 mill. fra og med 2024.»

Nå skal kommunen redusere antall sykehjemsplasser. Rosendal sykehjem med sine 25 plasser foreslås nedlagt. Rådmannen foreslår at sykehjemmet i fremtiden skal benyttes til avlastningsbolig for barn og unge med ulike funksjonshemninger. Det hører med til saken at Rosendal sykehjem er samlokalisert med Rosendal bofellesskap, hvor det bor 20 personer med fysiske funksjonsnedsettelse.

Motivet for institusjonaliseringen er like rått som det er enkelt. Ved å samle barn og voksne som er avhengig av tjenester, håper kommunepolitikerne å spare penger. Bøndene gjør det samme med kyr. Det kalles samdrift.

Illustrasjonsfoto: Unsplash.com

BUTIKK

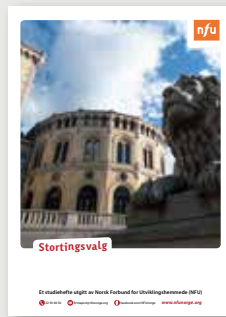
Alle kurshefter 50,- kr per hefte.

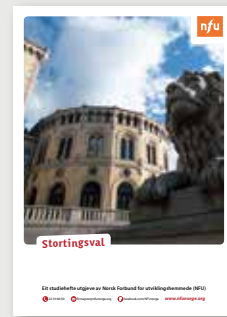
Om tro og livssyn

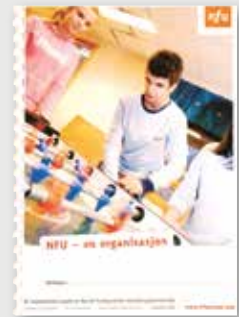
Fra foreldrehjem til eget hjem

Stortingsvalg (bokmål)

Stortingsvalg (nynorsk)

NFU - en organisasjon

Veilederhefte til studieheftet «Aktiv i egen organisasjon»

Aktiv i egen organisasjon

NFUs prinsipp-program

Vi og samfunnet (nynorsk)

Tillitsvalgt i organisasjonen NFU

Kurshefte Kommunevalg (bokmål). Kr 50,-

Ledsagerhefte

Veileder til kurslærer

Seksualitet og samliv

Kroppen min og følelsene mine

Kursbevis kr 10,-

LAST NED!

Boken «Fokus på overganger mellom ulike skoleslag» er utsolgt, men ligger klar for nedlasting på vår hjemmeside nfunorge.org/no/nettbutikk/boker/

Bøker om veien til egen bolig

kr 100,-

kr 150,-

Kursmappe kr 25,-

Pølsebag med utvendig lomme kr. 150,-

Klistremerker
6 merker per ark kr 6,-

Velg
miljøvennlig,
dropp plast-
posen!
Handlenett
kr 50,-

Penner, per stk. kr 10,-

Midjeveske kr. 75,-

Pins kr 25,-

Multilue / bøff kr. 25,-

Multilue / bøff kr. 25,-

Krus (porselen) kr 200,-

Tallerken (porselen) kr 150,-

Ja takk, jeg bestiller (skriv antall):

- Kurshefte: Om tro og livssyn
- Kurshefte: Fra foreldrehjem til eget hjem
- Kurshefte: Stortingsvalg (bokmål)
- Kurshefte: Stortingsval (nynorsk)
- Kurshefte: NFU - en organisasjon
- Kurshefte: Veilederhefte til studieheftet
- Kurshefte: Aktiv i egen organisasjon
- Kurshefte: NFUs prinsipp-program
- Kurshefte: Vi og samfunnet (nynorsk)
- Kurshefte: Tillitsvalgt i organisasjonen NFU
- Kurshefte: Kommunevalg (bokmål)
- Kurshefte: Ledsagerhefte
- Kurshefte: Veileder til kurslærer
- Kurshefte: Seksualitet og samliv
- Kurshefte: Kroppen min og følelsene mine
- Kursbevis
- Bok: Sjef i eget hus
- Bok: Veien fram til egen bolig
- Kursmappe
- Klistremerker
- Refleksbånd
- Penn
- Multilue / bøff (rød)
- Multilue / bøff (oransje)
- Pølsebag
- Handlenett
- Midjeveske
- Pins
- Tallerken (porselen)
- Krus

Navn: _____

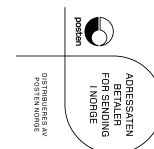
Adresse: _____

Poststed: _____

E-Post: _____

Porto kommer i tillegg. Du kan også bestille via **telefon 22 39 60 50**, e-postadresse **post@nfunorge.org** eller bruk nettbutikken til NFU på **www.nfunorge.org**. Vi sender e-faktura.

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede
Svarsending 1225
0028 Oslo

Bestill abonnement

Bladet kommer ut med 5 numre i året. Abonnementet løper fra registreringsdatoen. Pris kr. 400,-. Klipp ut og send inn. Abonnement kan også bestilles på mail: post@nfunorge.org eller telefon: 22 39 60 50.

**Norsk Forbund for
Utviklingshemmede**
Svarsending 1225
0028 Oslo

ADRESSATEN
BETALER
FOR SENDING
I NORGE

DISTRIBUERES AV
POSTEN NORGE

Navn: _____

Adresse: _____

Poststed: _____

E-Post: _____

Mobil / telefon: _____

Signatur: _____

VIL DU ANNONSERE I

Samfunn for alle?

Ta kontakt med vår annonseselger:

Salgs Forum AS

post@salgs-forum.no

www.salgs-forum.no

Bamse Produkter AS

Du har kunnskapen, vi har produktene.

- Barn og voksne
- Posisjonering
- Trening
- Behandling

For mer informasjon se:
www.bamseprodukter.no
www.hjelpemiddeldatabasen.no
Varekataloger og brosjyrer.

Sjef i eget liv!

BPA Nord tilbyr
alle **retten** til et aktivt og
selvstendig liv

Nordland, Troms og Finnmark

Ta kontakt på 406 22 364 • post@bpa-nord.no

www.bpa-nord.no

**BPA
NORD**

En del av Helsepartner Nord-Norge

- en del av Helsepartner Nord-Norge

Landsstyret

FORBUNDSLEDER
Tom Tvedt
971 99 233
tom.tvedt@nfunorge.org

NESTLEDER
Gunn Strand Hutchinson
913 38 299
gunnhutch@gmail.com

Alette Reinholdt
905 36 649
alettereinholdt@online.no

Anna Kittelsaa
911 46 401
anna.kittelsaa@outlook.com

Birgitte Boldvik
938 90 671
birgitte.boldvik@gmail.com

Marius Zahl
918 75 965
marius.zahl@icloud.com

Torill Vagstad
402 88 307
torill.vagstad@gmail.com

Nasjonalt

**Norsk Forbund for
Utviklingshemmede**
Pb 8954 Youngstorget, 0028 Oslo

Besøksadresse:
Youngstorget 2b, 7. etasje
Telefon: 22 39 60 50
post@nfunorge.org

www.nfunorge.org
Bankgiro: 8200.01.93417
Org.nr.: 943 260 672

Fylkeslagene

NFU Oslo Fylkeslag
c/o NFU
Postboks 8954 Youngstorget
0028 Oslo
22 39 60 51
oslofylkeslag@nfunorge.org

NFU Viken Fylkeslag
v/ Alette Reinholdt
Tollef Gravs vei 123
1358 Jar
905 36 649
nfu.viken@gmail.com

NFU Innlandet fylkeslag
v/ Eirik Dahl
Ajerhagan 6
2319 Hamar
464 09 707
eid24@outlook.com

**NFU Vestfold og
Telemark Fylkeslag**
v/ Randi Stenerud
Vearveien 4
3173 Vear
901 58 869
nfu.vf@online.no

NFU Agder Fylkeslag
v/Jan Frode Fredriksen
Hagelia 12
4580 Lyngdal
958 10 805
janfrodef@yahoo.no

NFU Rogaland Fylkeslag
Hillevågsveien 100
4016 Stavanger
971 44 345
post@nfu-rogaland.no

NFU Vestland Fylkeslag
v/ Geir Tore Søreide
Havnahagen 19
5419 Fitjar
918 45 574
geir.t.soreide@haugnett.no

NFU Møre og Romsdal fylkeslag
v/ Astrid Andersen
Varleiteråsa 10
6065 Ulsteinvik
909 80 350
mrfylkeslag@nfunorge.org

NFU Trøndelag Fylkeslag
v/ Snorre Ness
Bregnevegen 1
7803 Namsos
74 21 23 08 / 905 16 966
snorre.ness@ntebb.no

NFU Nordland Fylkeslag
Postboks 843
8001 Bodø
75 52 40 48 / 917 24 708
bpriesem@online.no

NFU Troms Fylkeslag
v/ Anne Marie Bakken
Dalnes, 9475 Borkenes
916 98 512
amsbakken@gmail.com

NFU Finnmark Fylkeslag
v/ Frid Tellefsen Svineng
Boks 187
9735 Karasjok
909 36 156
nfufinnmark@hotmail.com

RETURADRESSE:

Samfunn for alle

Postboks 8953 Youngstorget
0028 Oslo

Gjensyn etter måneder med koronanedstenging

ULRIK VE BOR PÅ ASKLIA BOLIG i Bærum. Han er 27 år, multifunksjonshemmet og helt blind. Ulrik er hjemme en helg hver måned og i feriene.

Koronaen gjorde at det ble lange måneder uten hjemmebesøk og fysisk kontakt våren i fjor.

Da vi endelig kunne møtes hjemme, Ulrik, hunden og jeg, så det sånn ut. Et vakkert gjensyn, som kanskje illustrerer den store gleden andre også føler når de endelig kan være nær hverandre.

Bildet er tatt av Espen Dahl, som også står Ulrik nær. Jeg er hans verge og nærmeste pårørende.

Hilsen Beate Linnerud

ADVOKATFIRMAET
KRAMÅS

"Vi har bred erfaring i alle rettsforhold som gjelder mennesker med utviklingshemming, og bistår i saker i hele landet."

- Omsorgstjenester
- Trygdeytelser
- Vergemål
- Dagtilbud og tilrettelagt arbeid
- Arv og testament
- Helsetjenester
- Erstatning
- Skole og undervisning

KRISTIN KRAMÅS

481 65 111
kristin@kramaas.no

PETTER KRAMÅS

901 37 450
petter@kramaas.no

KONTORER

C J Hambros plass 5, 0164 Oslo
Storgata 50, 1555 Son

www.KRAMAAS.no